

UURIMISRAPORT

Narkomaania representatsioonid Eesti ajalehtedes 2003. aastal

Liina Laastik

Tallinn, 2004

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	3
1.Uuringute metoodikate kirjeldus	5
1.1 MEETOD	5
1.2 VALIM.....	6
1.3 MUUTUJAD	8
1.4 ANDMETE TÖÖTLEMISE KIRJELDUS.....	12
2. Analüüs	13
2.1 KVANTITATIIVNE ANALÜÜS	13
2.1.1 Artikli maht e. suurus	13
2.1.2 Spetsialisti artiklid	14
2.1.3 Artikli tüübid ja zhanrid.....	15
2.1.4 Illustratsioonid artiklites.....	17
2.1.5 Sõnatüve mainimine.....	17
2.1.6 Artiklid kuude lõikes.....	18
2.1.7 Narkootikumide mainimine artiklites.....	19
2.1.8 Artiklite teemad	21
2.2 KALITATIIVNE ANALÜÜS.....	23
2.2.1 Narkoäri representatsioonid	23
2.2.2 Kuritegevuse representatsioonid	26
2.2.3 Seaduste representatsioonid.....	27
2.2.4 Narkovõitluse representatsioonid	28
2.2.5 Narkootikumide representatsioonid.....	29
2.2.6 Laste narkootikumide kasutamise representatsioonid	33
2.2.7 Narkomaania põhjuste representatsioonid	34
2.2.8 Narkomaanide ravi ja abi representatsioonid	35
2.2.9 Narkomaani representatsioonid	37
2.2.10 Vangla representatsioonid	39
2.2.11 Surma representatsioonid	40
2.2.12 Nakkushaiguste representatsioonid	40
Kokkuvõte	42

Sissejuhatus

Narkomaania on olnud Eesti meedias päevakorras juba 90-te aastate keskelt. Narkomaania probleemi ja ulatust on uuritud küll läbi mitmesuguste uuringute, kuid tähtis on uurida teemat ka läbi meedia fookuse. Sageli on probleemikohased uuringud ja analüüsid kättesaadavad ja arusaadavad ainult kindlatele ringkondadele, kes vastava teemaga tegelevad. Tavainimesele jääb selline informatsioon tihti kaugeks ning kättesaamatuks. Tänapäeva (meedia)ühiskonnas kujundavad inimesed oma maailmapilti ja saavad teadmisi ühiskonnas toimuva kohta mitte vahetust kogemusest või vahendatud algallikatest (nt uuringutest) vaid massimeedia vahendusel. Läbi ajakirjanduse saavad inimesed aimu protsessidest ning probleemidest, mis neid isiklikult ei puuduta.

Sotsiaalsete kõrvalekallete, sh narkomaania, peegeldamisel suunab meedia läbi päevakorra kehtestamise (*agenda setting*) ka avalikkuses ringlevaid veendumusi ja kujutlusi, tõstes avalikkuse päevakorda suure osa inimeste jaoks otseste kogemustega mitteseotud probleemid. Oma töös eeldan, et avalikkus ja meedia on vastastikusel seoses.¹ Meedia mõjutab avalikku arvamust ja aitab kujundada hoiakuid. Avalikustatud arvamus oma eri vormides (küsitlused, ekspertarvamused, tagasiside jms), mõjutab omakorda meediat teemade ja käsitlusviiside valikul.

Käesoleva töö teemaks on narkomaania representatsioonid Eesti ajakirjanduses 2003. aastal. Töös on uuritud kahte eesti populaarsemat päevaleht „Postimeest“ ja „Päevaleht“ ning ühte nädalalehte „Eesti ekspres“. Uuringus on kasutatud kahte tekstianalüüsi meetodit. Esimesena kontentanalüüsi e. formaliseeritud sisuanalüüsi ning teisena artiklite süvaanalüüsi meetodid e. formaliseerimata sisuanalüüsi, mille eesmärgiks oli kvantitatiivses analüüsis ilmnunud tendentside selgitamine ning põhjalikum analüüs.

¹ Rogers, E., Dearing, J. (1987). Agenda-setting research: Where it has been, where is it going? Anderson, J. Communication yearbook II. Newbury Park, California: Sage. Lk. 555-94.

Uuring on jaotatud kaheks põhipeatükiks. Esimeses peatükis on kirjeldatud ja seletatud uuringu meetodikaid – meetodeid, valimit, muutujaid. Teises peatükis uuringu tulemusi. Tulemuste osa on jaotud kaheks. Esimeses pooles on tegemisest uuringu kvantitatiivsete andmete analüüsi ja interpretatsiooniga ning teises osas kvalitatiivse artiklite sisuanalüüsiga, mis peaks kirjeldama ja illustreerima ja selgitama kvantitatiivses analüüsis ilmnenu saadud tulemusi ja tendentse.

Kogu uuringus on kasutatud võrdlevateks andmeteks ja muutuste kirjeldamiseks, samadel printsiipidel läbi viidud uuringu tulemusi 2002. aasta artiklite kohta - **Laastik ja Vihalemm** (2004) Narkomaania representatsioonid Eesti ajalehtedes aastal 2002. EUSK, 2004

1.Uuringute metoodikate kirjeldus

1.1 MEETOD

Käesolevas töös on teema uurimiseks kasutatud kahte erinevat tekstianalüüsi meetodit. Esimeseks meetodiks olen valinud **formaliseeritud sisuanalüüsi**, mille tingis vajadus uurida teema käsitlust esinemissageduse järgi. See oli vajalik, et meediatekste klassifitseerida, määratleda nende mõju ning võrrelda erinevaid kanaleid ja perioode. Bernard Berelson (1954) annab sisuanalüüsi kohta järgmise definitsiooni: “Sisuanalüüs on uurimistehnika kommunikatsiooni *eksplitsiitse sisu* objektiivseks, süstemaatiliseks ja kvantitatiivseks kirjeldamiseks”. *Eksplitsiitse sisu* kirjeldamine tähendab seda, et analüüsitakse ainult teksti sõnaselgelt väljendatud, manifestset sisu, mitte aga “ridade vahel” olevat v mõistaantavat. *Objektiivne kirjeldamine* tähendab seda, et kontentanalüüs viiakse läbi sõnaselgelt formuleeritud reeglite kohaselt, kusjuures erinevad uurijad peavad samu reegleid ja sama materjali kasutades jõudma samadele tulemustele. *Süstemaatilisus* tähendab seda, et analüüsitav sisu peab olema valitud selgelt sõnastatud ja järjekindlalt rakendatud reeglite alusel, kusjuures igal analüüsitava objekt, tekstil, peavad olema võrdsed võimalused valimisse sattuda. Igat valimisse sattunud teksti tuleb kirjeldada kõikide analüüsikategooriate abil. Süstemaatilisuse nõue peab tagama selle, et uurija ei valiks tekstimassiivist välja üksnes neid tekste, mis tema hüpoteese kinnitavad. *Kvantitatiivsus* annab võimaluse teksti sisu numbriliste väärtustega mõõta. Enamjaolt pole sisuanalüüsi kasutajale niivõrd oluline teatud tunnuste kaudu mõnd teksti kirjeldada, kui võrd teha paljude tekstide analüüsimisel saadud tulemuste põhjal järeldusi mitmesuguste tekstivälise nähtuste kohta – tekstide autorite v ühiskonna kui kollektiivse autori kohta. Oluline on mõista, et “... tekst esindab autorit ja sotsiaalset situatsiooni, milles ta on loodud” (Stone jt.. 1966).²

² Kalmus, V. (2000) Tekstianalüüsi meetodid osana avatud ülikooli ainekursusest 2000-2002. TÜ

Teiseks meetodiks olen valinud **Põhistatud teooria**. See on kvalitatiivne uurimismeetod, mis on alguse saanud 60-te aastate lõpus. Esimesena esitlesid seda teooriat Glaser ja Strauss³, nemad näevad põhistatud teooriat kõige enam iseloomustava tunnetusena teooria avastamist andmetest. Kõige sagedamini leiab põhistatud teooria rakendust mitmesuguste meediatekstide ja süvaintervjuude kvalitatiivsel analüüsil. Põhistatud teooria uurimuse eripära sisenebki selles, et see algab andmete kogumisega ning nende põhjal luuakse teooria. Traditsiooniline põhistatud teooria uurimisprotsess sisaldab järgnevat etappi: 1) rööbiti andmete kogumine ning analüüsimine (artiklite läbilugemine); 2) analüütiliste koodide ja kategooriate loomine andmete, mitte eelnevalt püstitatud hüpoteeside põhjal (uurimisprobleemi sõnastamine); 3) keskmise ulatusega teooriate arendamine, seletamiseks käitumist ja protsesse (uuritav probleemi määratlus); 4) memode ehk analüütiliste märkmete tegemine, et seletada ning täita kategooriaid – hädavajalik vaheaste andmete kodeerimise ning erimuste mustandite kirjutamise vahel; 5) teoreetiline valikuprotseduur - mudeli kontrollimine ja täiustamine, järgneva uurimisprobleemi fikseerimine; 6) eelneva uurimisprobleemi kontrollimine, teoreetilise raamistiku ühendamine.⁴

1.2 VALIM

Analüüsi tegemiseks valisin ma välja kolm ajalehte, milledest kaks olid päeva- ja üks nädalaleht. Päevalehtedeks valisin kaks Eesti suurimat päevalehte: "Päevaleht", mis on rohkem orienteeritud Põhja-Eesti lugejaskonnale ning "Postimehe" mis on suunatud Lõuna-Eesti lugejatele. Siiski on mõlemal juhul tegemist üleriiklike väljaannetega. Kolmandaks olen valinud nädalalehe "Eesti Ekspressi", mis ilmub iga neljapäev ning on samuti üleriikiline väljaanne. Venekeelsesed ajalehed, minu

³ **Glaser, B.G. & Strauss, A.L.**(1967) The Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research. New York

⁴ **Charmaz, K.** (1995) Grounded Theory. In J:A:Smith, R.Harre, & L.van Lengenrove (Eds.) Rethinking methods in Psychology London. Lk 27-49.

uurimusele ja valimisele ei jõudnud, kuna tegemist oli eesti keelse trükimeedia uurimisega.

Analüüsi tegemiseks otsisin nendest ajalehtedest välja kõik artiklid, mis ilmusid aastal 2003 ning sisaldasid sõnatüve “narko” ning “uimasti”. Kõikidel ajalehtedel on internetis olemas kodulehed, kus on olemas ajalehtede arhiiv, millest ma otsingumootoriga otsisin välja 2003. aastal ilmunud artiklid, mille pealkirjas või sisus sisaldasid vastavaid sõnalühendeid. Otsingusõnad sisestades sain nimekirja artiklitest, mis vastavas ajavahemikus olid ilmunud. Selle nimekirja alusel, leidsin ma üles kõik artiklid ning printisin need välja ning seejärel algas nende töötlemine.

Uuringuperiood aasta 2003 on valitud, sest eesmärgiks oli uurida meediat ühe aasta (2003) jooksul.

Valimist langesid välja artiklid, kus esines ekslikult vastav sõna või sõnalühend, näiteks artiklid, kus oli märksõnaks **narkoos** jne. “Ohvrite suur hulk võib olla seotud sellega, et kõiki **narkoosiga** tuleb väga täpselt doseerida.” (Postimees, 29.10.2002, artikkel “Tallinna kiirabi peaarst usub narkoosigaasi kasutamist”).

Veel langesid välja artiklid, millede kontekst vastava teemaga üldse ei kattunud.

Artiklite valimisele sattusid kõik “Päevalehes” 2003. aastal ilmunud artiklid, mis olid seotud narkootikumidega ning mida oli kokku 33. Samuti kõik “Eesti Ekspressi” artiklid, milliseid oli 13. Kuna aga “Postimehe” artikleid oli mitu korda rohkem 369, võtsin oma valimisele “Postimehest” iga kolmanda artikli, kokku jõudis neist minu andmebaasi 123. Kokku moodustasid minu artiklite kontentanalüüsi valimi 166 artiklit (vaata tabel 1)

.

Tabel 1 Artiklite arv ja osakaal erinevates ajalehtedes, moodustunud valim.

Ajaleht	artiklite arv	osakaalud %
Postimees	123	73
Päevaleht	33	19
Eesti Ekspress	13	8
Kokku	166	100

1.3 MUUTUJAD

Kvantitatiivsel analüüsi käigus vaatlesin ma artikleid 10 erineva muutuja põhjal.

1. **ajaleht** – millises ajalehes artikkel ilmus.
 - PM – “Postimees”
 - PL – “Päevaleht”
 - EE – “Eesti Ekspress”
2. **kuupäev** – millal artikkel ilmus. Kuupäevad on hiljem grupeeritud kuudeks, et vaadelda artikleid erinevate kuude lõikes aasta jooksul.
3. **artikli maht** - liigitub uuringus kolmeks: väike, keskmine ja suur. Jaotuse aluseks on artikli ulatus A4 formaadis:
 - Väike artikkel – kuni 1 A4 lehekülge;
 - Keskmine artikkel – kuni 2 A4 lehekülge;
 - Suur artikkel - üle 2 A4 lehekülge.
4. **Žanr** – millises žanris on artikkel kirjutatud:
 - Uudis – lühike kirjeldus juhtunust;
 - Intervjuu – artikkel intervjuu vormis, kus on olemas intervjuueeritav ja intervjuueerija ning tekst on kirjutatud küsimus-vastus vormis;
 - Arvamus – artikkel, kus autor avaldab oma isiklikku arvamust antud teema kohta;
 - Juhtkiri – pikem arutlus, arvamus mingi teema kohta, mida ajalehes kajastatakse;
 - Arutlus – pikem artikkel, mitme allikaga mingist teemast.
5. **Sõna** – kus sõna mainiti.
 - Jutu sees – sõna või sõnatüvi esines ainult jutu sees;
 - Pealkiri – sõna või sõnatüvi esines artikli pealkirjas;
 - Pildi allkiri – sõna või sõnatüvi esines pildi allkirjas;
 - Vahepealkiri – sõna või sõnatüvi esines vahepealkirjas;
 - Lõigu algus – sõna või sõnatüvi esines lõigu alguses.
6. **Positsioon** – rubriik, kus artikkel ilmus oli kokku 20. Rubriike on hiljem grupeeritud, kuna erinevates ajalehtedes on sarnased rubriigid erinevate nimetustega. Grupeeritud on kokku üldine uudiste rubriik mis oli kõikides ajalehtedes olemas, kuid mida erinevad ajalehed nimetavad erinevate

nimedega, samuti on uudiste positsioonis kokku pandud sise- ning välisuudised.

	Millises ajalehes	I tasandi rubriik
esileht	PM, PL	esileht
arvamus	PM, PL	arvamus
siseuudis	PM	uudis
välisuudis	PL; PM ;EE	uudis
Tartu	PM	uudis
kultuur	PM;PL	kultuur
foorum	PM	foorum
Tallinn	PL	uudis
õhus	EE	õhus
kuum	EE	kuum
cover	EE	cover
magnet	EE	magnet
majandus	PL	majandus
Eesti	PL	uudis
juhtkiri	PL; PM	juhtkiri
kuritegevus	PL	kuritegevus
elu	PL	elu
25 rida	EE	25 rida
Reporter	EE	Reporter
Arter	PM	Arter

7. **Illustratsioon** – kas artikkel oli koos illustratsiooniga või mitte ning mis illustratsioonil oli kujutatud:

- Ei ole illustratsiooni – artikkel ei olnud illustratsiooniga;
- Intervjueeritav – pildil on inimene, kellega on tehtud intervjuu ning kelle arvamust artiklis edasi antakse;
- Narkomaan – võib olla nii narkomaan, kellest on artiklis juttu, kuid sõna pole talle artiklis antud ning nime pole mainitud, või suvaline narkomaan, kes on pildile sattunud, keda pidada narkomaaniks väliste näitajate, või pildi allkirja põhjal;
- Politsei – fotol on isik (isikud), kes on politseiriietes ning ära tuntavad väliste näitajate põhjal, et tegemist on politseiga (politseiauto);
- Taustaobjektid – mingisugused suvalised objektid (majad, inimesed jne), millel ei olnud otsest seost artikliga;
- Kangelane – inimene, kellest on artiklis juttu, keda on mainitud nimeliselt, kuid kes ise sõna pole saanud;

- Uimasti – kus on erinevas kujus kujutatud mingit narkootikumi, kas tabletid, kanepi leht, pulber jne);
- Süstlad – kõik atribuutika, mis on seotud narkootikumide kasutamisega, enamjaolt süstlad, võivad olla kas pildistatud või joonistatud;
- Autor – artikli autori pilt;
- Logo – mingi märk või kujund nt. Anti-aids logo;
- Graafik – kus on esitatud mingid andmed (graafikud, tabelid, või mingi riigikaart).

8. **Teema** - teemad millega seoses on narkoteemat käsitletud. Artiklite kodeerimisel ja grupeerimisel eristasin järgnevaid teemasid:

- Narkomaan – artikkel käsitleb konkreetset inimest, narkomaani (või kunagist narkomaani), kas tema enda või talle lähedaste inimeste pilgu läbi;
- Narkootikum – artikkel räägib mingist kindlast narkootikumist;
- Narkoäri – siia alla kuulub kõik narkoäri seotu. Äritsemine ja kaubitsemine narkootikumidega nii kohalik kui rahvusvaheline. Samuti kuuluvad siia alla kullerid, narkodiilerid ja narkobossid;
- Narkoprobleem - kus tõdetakse, et narkoprobleem on olemas, räägitakse selle tõkestamiseks tehtavast tööst, politseioperatsioonid, samuti läheb siia alla kõik ennetustegevus, kus tõdetakse, et probleem ei suureneks veelgi, siis tehakse mingisuguseid jõupingutusi selle tõkestamiseks;
- Poliitika – siia alla kuulub kõik mis on seotud nii narkopoliitikaga nii Eesti sisene kui rahvusvaheline (kanepi legaliseerimine jne). Samuti ka diskussioonid ja arutlused narko seadusandluse kohta (karmistada karistusi, kui suured on karistused jne);
- Kuritegevus – kajastatakse kuritegusid, mis on narkomaanide poolt korda saadetud;
- Kultuur – Filmi - , kunsti-, raamatute - ja muusikateoste arvustused, kus esineb narkoteema;
- Alaealised – siia alla kuuluvad lood, mis on seotud laste ja noorte narkootikumide kasutamisega (üledoosid), koolides liikuvatest

narkootikumidest, samuti kuuluvad siia artiklid, mis on kirjutatud tänavalastest;

- Nakkushaigused – artiklid, kus käsitletakse teemat, et narkootikumid on tihedalt seotud HIV-I ja teiste ohtlike nakkushaiguste levikuga;
- Põhjus – otsitakse põhjusi narkomaania levikule ning sellele mis ajendas või ajendab inimesi narkootikume tarvitama (sotsiaalne probleem, vaimne tervis jne);
- Narkoravi – narkomaanide ravi, asendusravi, sõltuvusest vabanemise ja rehabilitatsiooni võimalused;
- Raha – artiklid kus räägitakse konkreetsetest summadest, mis on seotud narkomaania probleemiga (kui palju raha, kas vähe-palju jne);
- Prostitutsioon – prostitutsiooni seotust narkootikumidega.
- Surm – narkootikumidega seotud surmajuhtumid.
- Vanglad – artiklites räägitakse vanglas toimuvast probleemist.

9. **Artikli tüüp** - see on uurija enda subjektiivne hinnang info tüübile, mida artikkel annab:

- Primaarne e. faktuaalne – artikkel annab informatsiooni mingi sündmuse koht ja vastab küsimusele – mis juhtus?
- Sekundaarne e. selgitav – artikkel selgitab, mingit sündmust ja vastab küsimusele – miks juhtus?
- Tertsiaalne e. kirjeldav – artikliga kirjeldatakse mingit sündmust ja vastab küsimusele – mis tunne oli?
- Väärtustav – kus artikliga antakse sündmusele mingi hinnang, vastab küsimusele – kas see oli hea või halb?
- Soovitav – artiklis antakse antud olukorra või juhtunu kohta soovitus, et mida teha?

10. **Narkootikumide** mainimine artiklis - kas artiklis mainiti mõnda narkootikumi. Millist? Narkootikume mida vaadeldi olid – amfetamiin (*speed*), ecstasy, hašišh, fentanüül, metafentanüül, heroiin, moon, kokaiin, kanep, GHB, LSD, metadoon, oopium, marihuaana.

11. **Ekspertarvamus** – kas artiklit kirjutades on kasutatud ekspertide enda arvamust (tsitaate), või on artikkel mõne eksperdi poolt kirjutatud.

1.4 ANDMETE TÖÖTLEMISE KIRJELDUS

Pärast valimi ja muutujate valimist, tegin läbi proovikodeerimise, mille käigus tekkisid ja kujunesid välja muutujate alajaotused. Pärast seda algas artiklite läbi lugemine ning nende sisestamine muutujate läbi SPSS andmebaasi.

Pärast andmete kogumist ja andmebaasi loomist, oli järgmiseks etapiks andmete üldanalüüs, kus saadi protsentuaalsed andmed kõikide muutujate lõikes (ühepoolsed sagedustabelid). Samuti oli võimalik leida üles vigu, mis olid tekkinud andmebaasi loomisel. Selles etapis toimus samuti andmete grupeerimised.

Lähtudes töö eesmärgist oli järgnevaks etapiks andmete kahemõõtmeliste sagedustabelite (e. risttabelite) tegemine ning analüüs.

Saadud sagedustabelite piltlikuks väljenduseks kasutasin MS Exceli graafilisi võimalusi.

2. Analüüs

2.1 KVANTITATIIVNE ANALÜÜS

Uuringu perioodil, 2003. aastal ilmunud "Postimehe" (edaspidi PM), "Eesti Päevalehe" (edaspidi PL) ja "Eesti Ekspressi" (edaspidi EE) artiklitest, sattusid minu valimisse kokku 166 artiklit. Kõige rohkem artikleid ilmus narkoteemadel PM-s 73 % valimisse sattunud artiklitest ning kõige vähem EE-is 8% (vaata tabel 1). Kuigi PM ja PL ilmusid mõlemad aasta läbi peaaegu kõikidel nädalapäevadel, on PM-s siiski narkoteemalisi artikleid ilmunud rohkem. EE, ilmus aga kord nädalas ning seega on EE-s ilmunud artiklite väiksem osakaal loogiline ning mõistetav.

Siiski võib võrreldes eelneva 2002 aastaga võrreldes öelda, et artiklite arv on langenud. Eelmine aasta ilmus kõikides ajalehtedes rohkem narkoteemalisi artikleid, kui sel aastal, kokku 301.⁵ Eriti on vähenenud artiklite arv PL-s, 2002. aastal ilmus PL-s aasta jooksul 82 artiklit, see aasta vaid 33. Ka PM ilmunud artiklite arv on langenud pea poole võrra.

2.1.1 Artikli maht e. suurus

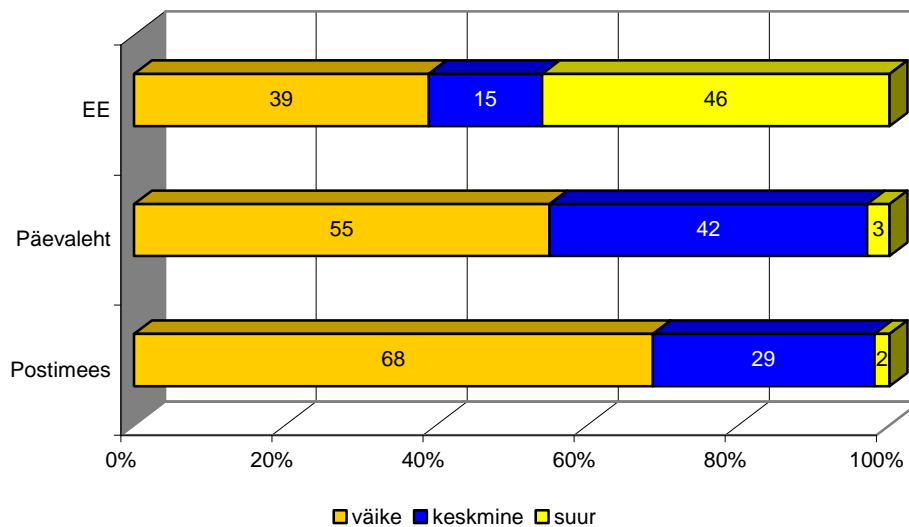
Artikli maht on artiklite analüüsis oluline. Kui vaadata artiklite suurusi ja neid võrrelda aastate lõikes, võib selle järgi öelda, kuidas on teema kajastamine muutunud. Väikeseid alla 1 A4 artikleid võib lugeda siiski uudiste tüüpi artikliteks, mida pikem artikkel seda mahukamalt on teemat kajastatud. Seega võib öelda, et mida rohkem suuremaid artikleid seda põhjalikumalt ning rohkem on teemat meedias arendatud.

Kõige vähem ilmus 2003. aastal uurimuse valimisse sattunud artiklitest suuri artikleid 6% ning kõige rohkem kirjutati väikeseid 63%. Sama trend oli ka eelmisel aastal. Tõusnud on aga keskmiste artiklite osakaal, 2002 aastal oli see 18% see aasta juba 31%.⁵

⁵ Laastik ja Vihalemm (2004) Narkomaania representatsioonid Eesti ajalehtedes aastal 2002. EUSK, 2004

Vaadates erinevate ajalehtede lõikes artiklite mahtu selgub, et kõige rohkem oli väikeseid artikleid PM artiklite hulgas 68%, kõige vähem aga EE-is 39%. 2002 aastal oli kõige suurem väikeste artiklite osakaal PL-s, kus kogunisti üle kolmveerandi artiklite 84%, olid väiksemad kui 1 A4. Selle aasta numbri sees ilmunud artiklitest oli PL väikeseid artikleid 55%. PL-s artiklite hulgas on tõusnud võrreldes teiste ajalehtedega keskmisi artiklite osakaal, keskmisi artikleid oli kogunisti 42%. (Vaata graafik 1) ⁵

Graafik 1. Artiklite suuruste osakaalud erinevates ajalehtedes %

2.1.2 Spetsialisti artiklid

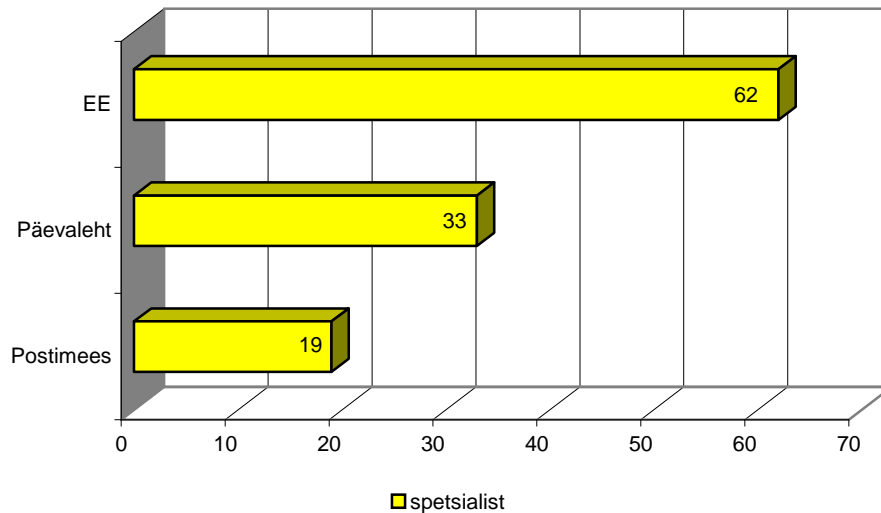
Spetsialistide poolt kirjutatud või spetsialistide kommentaare edastavad artiklid on olulised, kuna sellistes artiklites ei anta edasi tavaliselt mitte ainult fakte, vaid otsitakse natukene täpsemaid tagamaid.

Kõige rohkem kasutasid spetsialiste oma artiklites EE-s (62%), seega üle poolte seal ilmunud artiklitest sisaldasid ekspertide kommentaare. Kõige vähem oli spetsialiste kaasanud oma artiklitesse PM. Kõikidest valimisse sattunud artiklitest sisaldasid spetsialistide arvamusi 25%. (vaata graafik 2)

Spetsialistidelt arvamuse ja kommentaari küsimine annab artiklile juurde teema arutlust ning sügavust, sellised selgitused, on teema arendamisel äärmiselt olulised.

Lisaks on spetsialistide poolt antav informatsioon ja taustainfo kompetentne, kuna teemat valdaval inimesel on probleeme ja arve lihtsam interpreteerida ja selgitada.

Graafik 2. Spetsialistide poolt kommenteeritud artiklite osakaalud (%) erinevates ajalehtedes

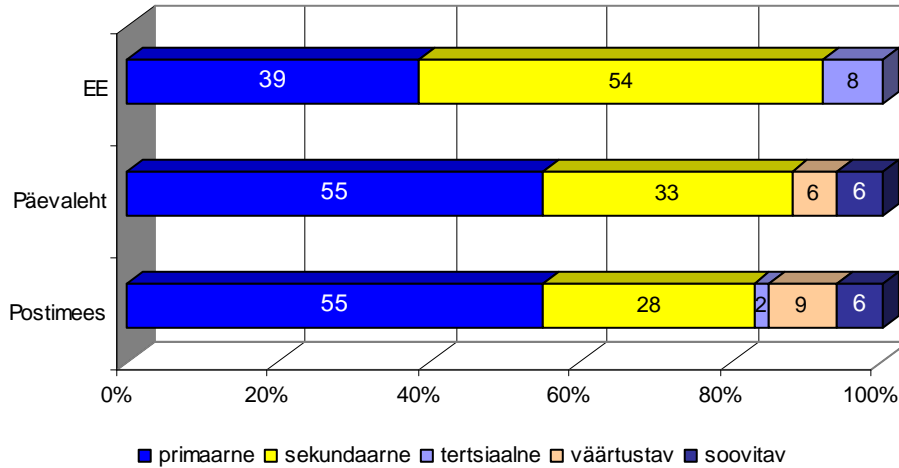
2.1.3 Artikli tüübid ja žanrid

Võib öelda, et erinevused tekivad artiklite tüüpides ja žanrites sõltuvalt ajalehe tüübist. Nädalalehed PM ja PL avaldavad rohkem primaarset, faktilist informatsiooni sisaldavaid uudislugusid, Üle poole ilmunud artiklitest on just sellised. Samal ajal nädalaleht EE edastab rohkem sekundaarset, selgitavat informatsiooni edasi andvaid arutlevaid artikleid. (Vaata graafik 3) Ka eelmisel aastal ilmnes sama tendents, kuid suurim muutus on toimunud PM artiklitega, mis on sellel aasta rohkem arutlevad, kui eelnevatel aastatel. 2002 aastal oli PM artiklite žanritest 80% uudised, sellel aastal on see protsent 57%.⁵

Kõige vähem kirjutatakse tertsiaalset informatsiooni edasi andvaid artikleid. Ainult 2% artiklitest liigitusid sellistele artiklite alla. Tertsiaalset informatsiooni edastavad artiklid vastavad küsimusele – mis tunne oli? ning selgitavad läbi inimeste kogemuste narkoteemat. Ilmselt selliseid artikleid, kus narkomaanid ise sõna saavad või nende lähedased sel aastale eriti ei ilmunud. Ka eelmisel aastal oli selliste artiklite osakaal kõige väiksem 5%.⁵

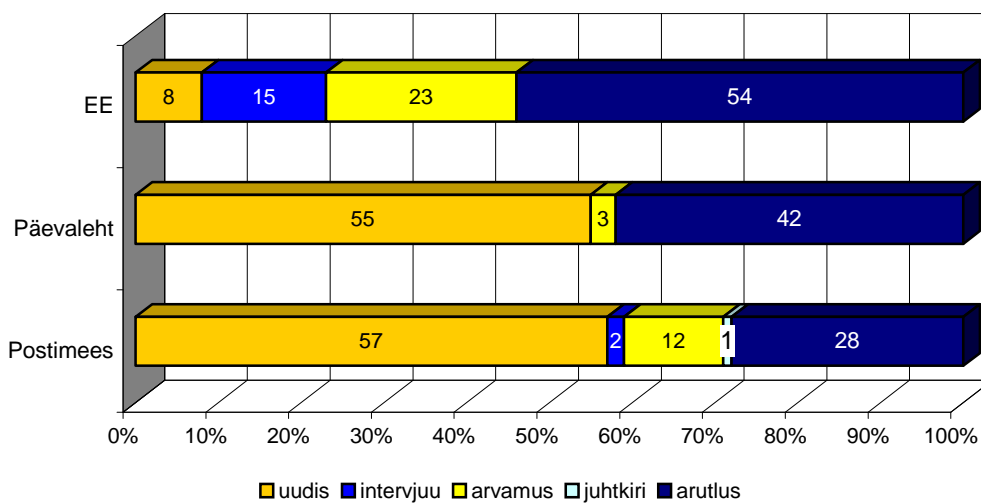
Vaadates artiklite žanreid võib märgata, et kõige vähem ilmus intervjuu vormis artikleid, kokku 3% kõigist artiklitest. Kõige enam avaldas intervjuu tüüpi artikleid EE. (vaata graafik 4)

Graafik 3. Artiklite tüüpide osakaalud (%) erinevates ajalehtedes

Soovitavat informatsiooni sisaldavaid artikleid avaldasid võrdelt nii PM kui ka PL, 6% artiklitest. EE-s ei ilmunud ühtegi sellist artiklit. Võrreldes eelmise aastaga on soovitatavate artiklite osakaal langenud 10%-lt 5%-le. Ka väärtustavate artiklite osakaal on võrreldes eelmise aastaga vähenenud.⁵

Graafik 4. Artiklite žanrite osakaalud (%) erinevates ajalehtedes

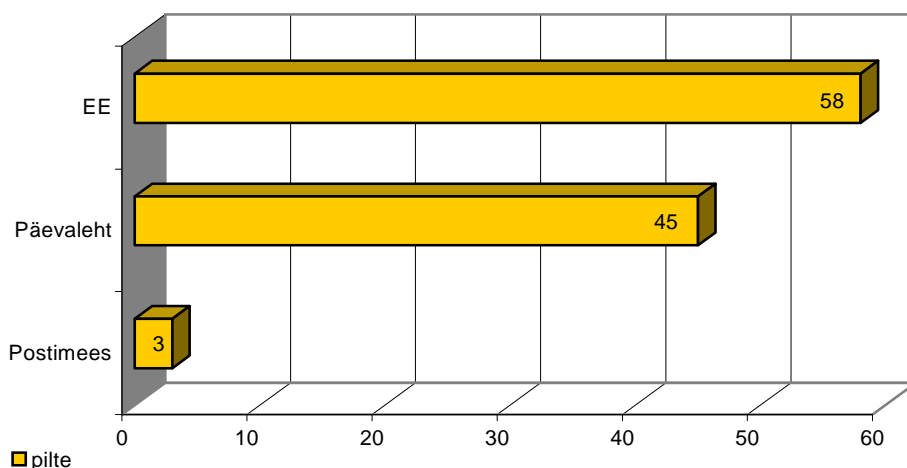

2.1.4 Illustratsioonid artiklites

Illustratsioonidega artikleid ilmus kõige rohkem EE-s peaaegu 60%-i ilmunud artikleid illustreeris ka pildiline materjal. Kõige vähem kasutas artiklile pildilist tähelepanu köitmise vahendit PM, kõigest 3%. (vaata graafik 5) Kokku valimisse kuulunud artiklitest omas illustreerivat pildilist materjali 15% , eelmisel aastal oli vastav protsent 18.⁵

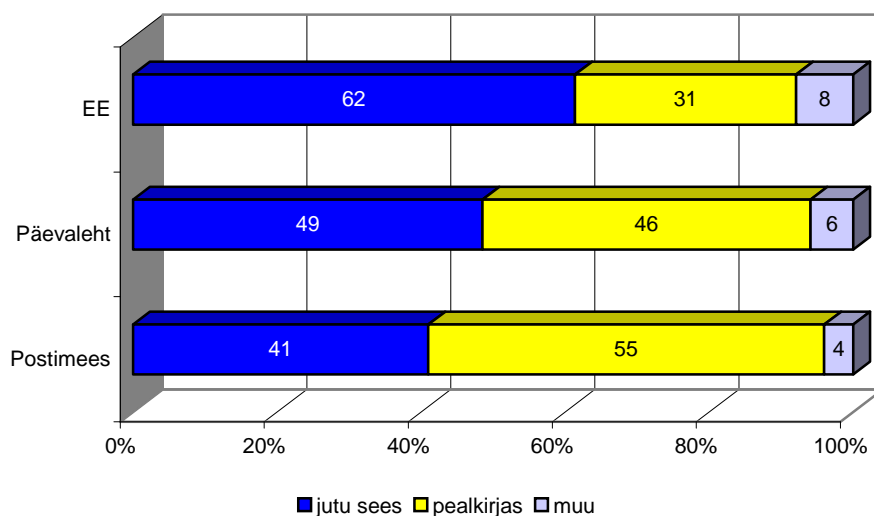
Võrreldes eelneva aastaga on nii PL kui EE-is piltide osakaalud artiklites tõusnud, PM-s aga vähenenud.⁵ Kõige rohkem kasutati illustreerivatel materjalidel taustaobjekte ning kangelasi.

Graafik 5. Piltide osakaalud (%) erinevates ajalehtedes

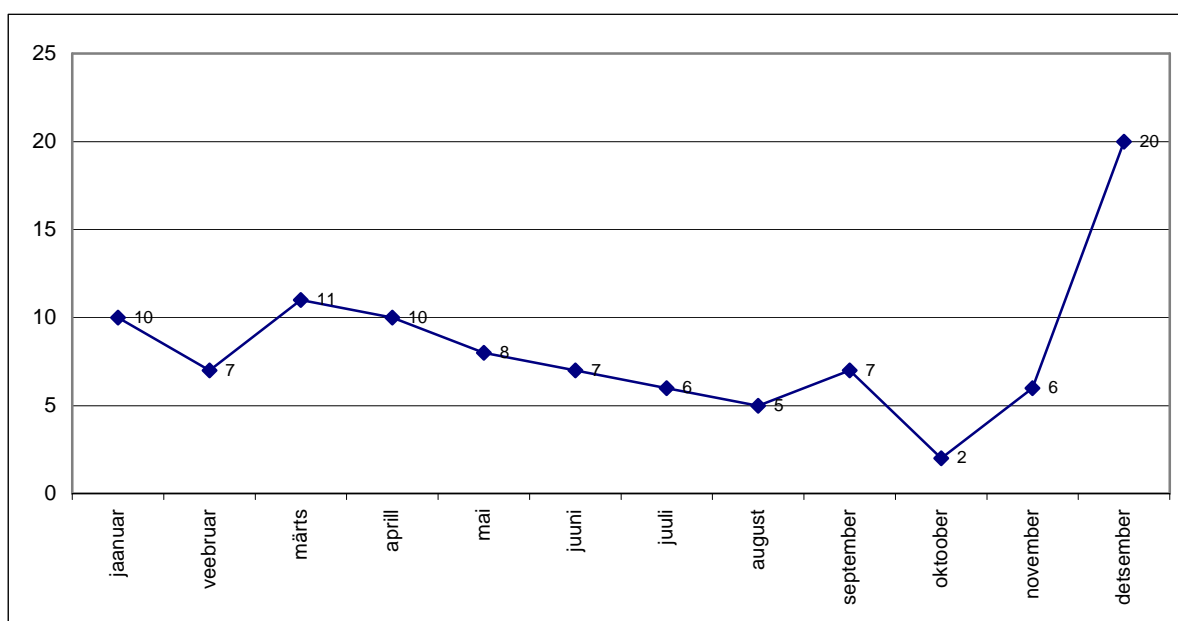
2.1.5 Sõnatüve mainimine

Kõige enam mainiti sõnatüve *narko* või *uimastit* artiklite pealkirjades. 51% juhtudest oli sõnatüve mainitud ka kõige tähtsamas, tähelepanu köitmiseks olulises, artikli osas. 44% artiklites oli sõnatüve mainitud ainult jutu sees. Kõige enam kasutas pealkirjades sõnatüve postimees 55% juhtudest ning kõige vähem EE 31% (vaata graafik 6).

Graafik 6. Kus mainiti sõnatüve artiklites, erinevate ajalehtede lõikes %

2.1.6 Artiklid kuude lõikes

Kuude lõikes artikleid vaadates võib öelda, et üllatavalt palju artikleid ilmus detsembri kuus, 20% ilmunud artiklitest. Kõige vähem artikleid ilmus oktoobris. (vaata graafik 7)

Graafik 7. Artiklite osakaalud (%) kuude lõikes

Kui vaadata kuid, millal narko-teema jõudis rõhulisse positsiooni, siis esilehele jõudsid artiklid aprillis, oktoobris ning detsembris. Aprillis oli peateemaks narkootikumid ning nende ohtlikus ja kõrvalteemaks lapsed ning nende arvamus. Oktoobris oli teemaks jällegi alaealised ning lapsed, detsembris narkoravi.

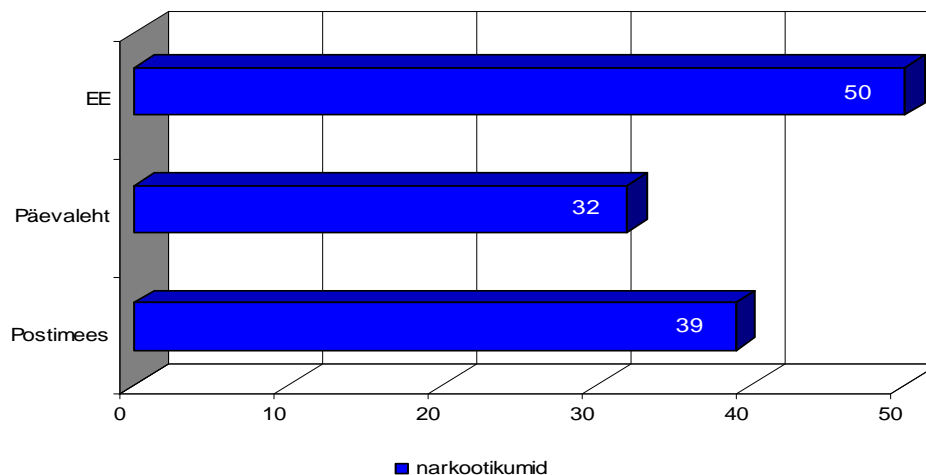
Artiklite arv erinevatel kuudel on sõltuvuses vastavas kuus juhtunud sündmustega ning ilmselt artiklite kvalitatiivses analüüsi osas, püütakse selgitada, mis põhjustel ja ajenditel detsembris nii palju artikleid ilmus. Suvekuudel juulis ja augustis ilmus ka eelmisel aastal teiste kuudega võrreldes vähem artikleid ning seega võib järeldada, et artiklite ilmumist mõjutavad ka sesoonsed põhjused.

2.1.7 Narkootikumide mainimine artiklites

Vaadates narkootikumide mainimist artiklites võib öelda, et üldse mainiti 2003 aasta artiklites 16 erinevat narkootikumi – amfetamiin, ecstasy, hašiš, metafentanüül, fentanüül „valge hiinlane“, heroiin, moon, kokaiin, kanep, GHB, LSD, metadoon, oopium, marihuaana, GBL ja seen.

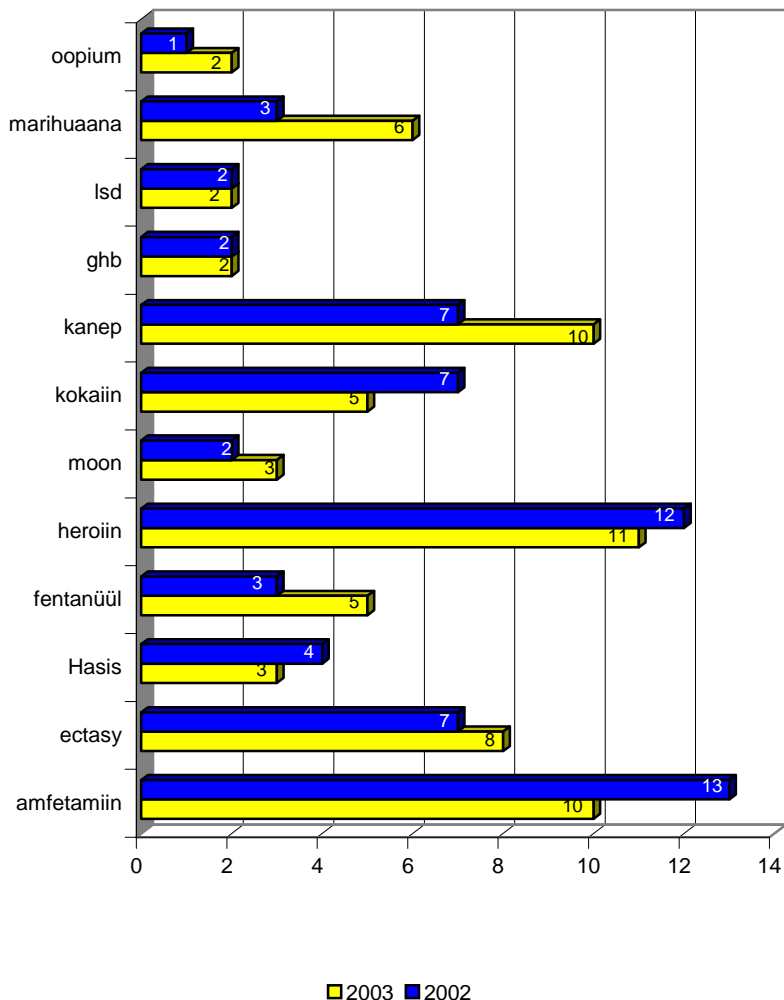
Üldse mainite narkootikume 38% artiklites. Kõige enam mainis neid oma artiklites EE 50% artiklites oli mainitud ka mõnda narkootikumi ning kõige vähem mainis narkootikume PL 32%-s artiklites.(vaata graafik 8)

Graafik 8. Narkootikumide mainimise osakaalud artiklites (%) erinevates ajalehtedes

Kõige populaarsem narkootikum eesti ajakirjanduses on heroiin, 11% narkootikume mainitud artiklitest, nimetati just seda uimastit. Võrdselt populaarsuselt teisena mainiti kanepit ja amfetamiin. Võrreldes eelmise aastaga on siin näha teatavat nihet. Eelmisel aastal oli kõige populaarsem uimasti amfetamiin, mille mainimise protsent on vähenenud 3%. Tõusnud on võrreldes eelmise aastaga aga kanepist kirjutamise osakaal. Eelmisel aastal mainiti kanepit 7% artiklitest, sellel aastal oli see protsent tõusnud 10-ni. Oluliselt on tõusnud ka teise kanepiproducti marihuaana mainimine, mis võrreldes eelmise aastaga on tõusnud kaks korda. Tõusnud on ka fentanüüli mainimine.⁵

Graafik 9. Erinevate narkootikumide mainimine artiklites (%)

2.1.8 Artiklite teemad

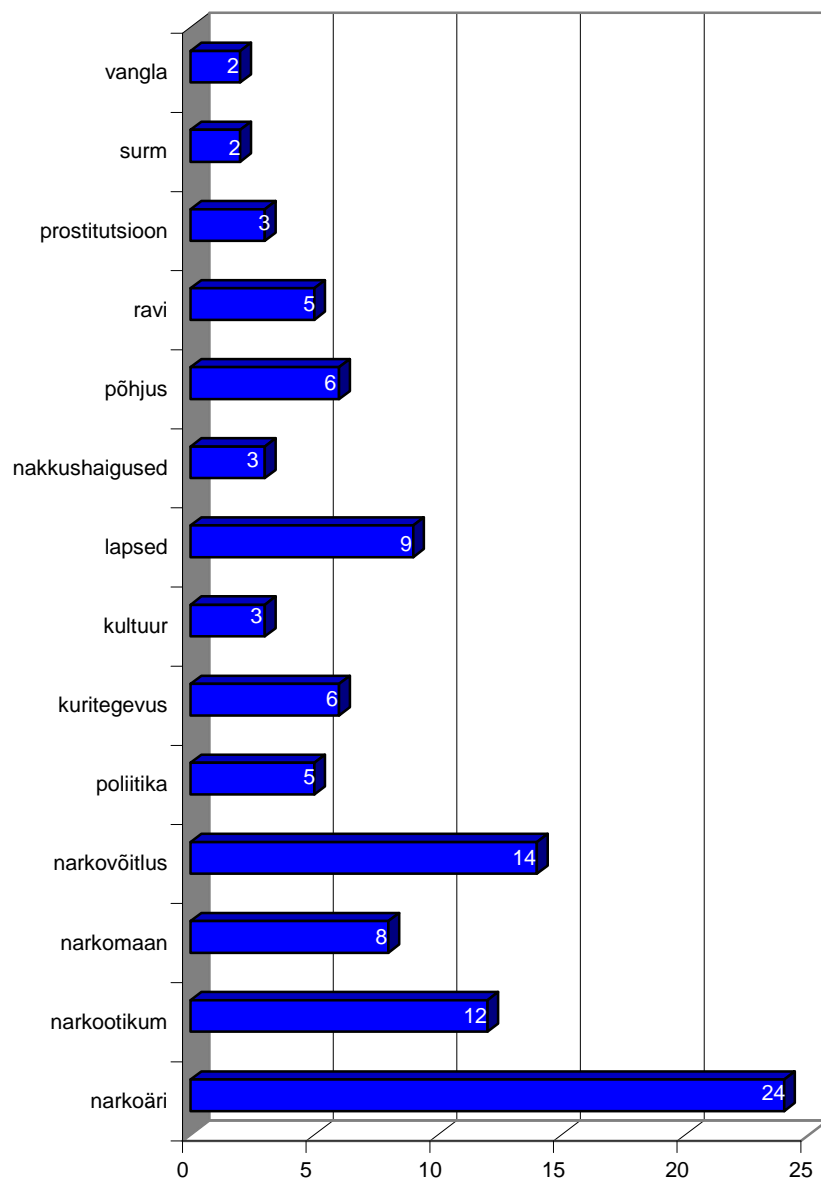
Kõige populaarsem teema, mida seoses narkootikumidega ajalehtedes kajastati, oli narkoäri, 24% artiklitest olid sellised, mis puudutasid just selle teema all mahtuvaid alateemasid. Teine teema, mida palju kajastati, 14 protsenti artiklites, oli narkovõitlus. Võrreldes eelmise aastaga on tõusnud artiklite arv, mis on kirjutatus teemal lapsed ja alaealised, samuti on hüppeliselt pea kahekordseks tõusnud artiklite osakaal, mille teemaks on narkootikum ja selle mõjud. (vaata graafik 10) ⁵

Rõhulisse positsiooni ja esikaanele jõudsid kolm teemat: narkovõitlus- alateemaga ennetus, laste ja noorte probleem ning narkomaania põhjus.

Võrreldes eelmise aasta uuringuga on teemade nimedes tekkinud muudatusi. Eelmisel aastal oli teema narkoprobleem, kuhu alla kuulusid artiklid, kus tõdeti, et narkoprobleem on olemas, räägiti selle tõkestamiseks tehtavast tööst, politseioperatsioonidest, samuti kuulus siia alla kõik ennetustegevust puudutav, kus tõdeti et probleemi vähendamiseks tehakse mingisuguseid jõupingutusi. Selle aasta uurimuses on vastav teemade grupp nimetatud narkovõitluseks. Mõlemal aastal on see teema olnud populaarsuselt teisel kohal. ⁵

2003. aastal tõin välja ka kaks uut teemat surm ning vangla. Eelmisel aastal kuulus surm teema alla narkootikum, kuna sumad põhjustas narkootikumidest tingitud üledoosid. Sellel aastal eraldasid surmad ning panin nad iseseisvaks grupiks. Samuti lisandus see aasta juurde vanglate teema, millest eelneval aastal praktiliselt juttu ei olnudki.. Mõlemaid neid teemasid kajastati 2% artiklitest. ⁵ (vaata graafik 10)

Graafik 10. Artiklite teemade osakaalud %

2.2 KALITATIIVNE ANALÜÜS

Artiklite kvantitatiivse analüüsiga andsin ülevaade teemadest, mida narkootikumidega seoses käsitleti ning tulemused näitasid teemade varieerumist ja erinevuseid artiklite positsiooni, aja, mahu ja žanrite osas. Käesolev peatükk on standardiseerimata sisuanalüüs, mille eesmärk on leida põhiliste teemade kajastamise viis ning põhiprobleemid, mis kuuluvad antud teemade alla.

2.2.1 Narkoäri representatsioonid

Pean kohe alguses mainima, et mina oma töös olen eraldanud kaks terminit narkoäri ning kuritegevus. Narkoäri alla kuulub minu definitsiooni järgi kogu narkokuritegevuse hierarhia, mida R. Kasemäe kirjeldab: „*Narkokuritegevus moodustab omamoodi hierarhia, mille alumisel pulgal on tarbijad ja tänavadiilerid ning kõrgemal hulgikaupmehed ja tootjad.*“ R.Kasemäe (PM.02.05.2003).

Kuritegevuse all olen ma siin töös nimetanud narkomaanide poolt korda saadetud kuritegusid, milledest täpsemalt on juttu peatükis 2.2.2.

Narkoäri on jätkuvalt seoses narkootikumidega kõige enam kajastatud teema. Harva möödub päeva kui mõnest narkoärist ajakirjanduses juttu ei ole. Narkoäri on Eesti organiseeritud kuritegevuse võimsaim raha allikas ning varimajanduse üks osa. „*Tallinnas müüakse aastas illegaalseid uimasteid 30 miljoni krooni eest*“ (PM.29.01.2003)

Narkoäri puudutavad artiklid jaotaksin tinglikult viieks. Esimesse gruppi läheksid artiklid mis kirjeldavad narkobosside ja suurte grupeeringute tegevust nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasandil. Teise artiklite gruppi koguneksid artiklid, mille fookuses on eestlastest narkokullerid ja kolmandaks narkootikumide smuugeldamine nii Eestist välja kui Eestisse e. narkootikumide import ja eksport. Neljandasse gruppi kuuluksid diilerite ja tänavakaupmehi puudutavad artiklid, mis räägivad enamjaolt narkootikumide konfiskeerimistest ja diilerite tabamistest ning viimaseks teemadegrupiks oleks artiklid, mis puudutavad Eestis kohalikul tasandil toimuvat narkootikumide tootmist.

Jätkuvalt on politsei prioriteet nagu ka eelneval aastal just kõrgemal hierarhia tasemel asetsevad narkoöris tegutsejad - narkootikumide tootjad, hulgi kaupmehed ja rahvusvahelised grupeeringud.

„Politsei eliitüksuse keskkriminaalpolitsei üks peaülesandeid on rahvusvaheliste narkokanalite võimalikult tihe sulgemine“. (PM.17.02.2003)

Narkoparunite püüdmine on narkovõrgustiku lõhkumisel äärmiselt tähtis. Eesti ajakirjandusest on juba teist aastat läbivaks teemaks narkoparuni Helina kohtuasi, mis näitab head tööd politsei poolt, kuid siiski ilmneb iga aastaga aina veidramaid asjaolusid, miks teda süüdi mõista pole õnnestunud.

„Väidetava narkoparuni Toomas Helina kohtuprotsess võib kokku kukkuda, kui selgub, et süüdistuste peamine tunnistaja on vaimselt haige inimene“ (PM.20.05.2003)

Aastaid on Eestit peetud oma soodsa asukoha tõttu transiidimaaks, mida läbivad meeletud narkolaadungid. Ka see aasta on siinkohal artiklid jagunenud kaheks. Artiklid, kus räägitakse narkootikumide riiki sisse toomisest ning smugeldamisest naaberriikidesse.

„Helsingi toll avastas eestlase pagasist heroini...eeluurimise ajal selgus, et sama Eesti mees tõi tänavu jaanuari alguses samasuguse koguse narkootikume.“ (PM.25.03.2003).

„Põhjamaad on endiselt Eesti amfetamiinootjate suurim ekspordipiirkond...Samal ajal on narkopolitsei tuvastanud üha kasvavat amfetamiini ja ecstasy-tablettide smugeldamist Eestist Venemaale“ V.Jäärats (PM.10.12.2003)

Siinkohal on tegemist artiklitega, mis jätkuvalt räägivad tolli ja politsei headest töötulemustest ning edukatest konfiskeerimistest. Kuid see aasta hakatakse julgelt nimetatakse Eestit mitte enam transiidimaaks vaid ka väga heal tasemel narkootikumide tootjamaaks.

„Eesti on viimasel ajal muutunud narkoainete transiidimaast tootja maaks“.R. Kasemäe (PM.02.05.2003)

Narkoöri võrgustike vastu tehakse väga tulusat tööd, mis tähendab väga paljude narkolaborite leidusid ning 2003. aastal leitakse isegi esimesed tabletivabrikud.

„Aastaid narkopolitseid pitsitanud kahtlus, et Eestis toodetakse ööklubide uimastiks peetavat ecstasy't, sai kinnitust esmaspäeval, kui keskkriminaalpolitsei avastas ühes Harjumaa suvilas esimese salajase tabletitehase“ (PM.04.01.2003)

Politseid ja tolli näidatakse meedias, narkomaania tõkestamise seisukohast, väga positiivses valguses. Meedias räägitakse erinevatest operatsioonidest, pikaajalistest jälitustöödest ning edukatest vahistamistest ning konfiskeerimistest.

*„Keskkriminaalpolitsei vahistas Tallinnas narkoärimehe, kes oli oma üürikorteri muutnud uimastitehaseks, kus villiti korgijoogi nime all tuntud uimastit GHB ja pakiti kanepit.“
(PM.24.01.2003)*

Keemiliste ainete tootmise kõrval on Eestisse tekkinud teinegi tulus äri, see on kanepikasvatus. Võrreldes eelmise aastaga räägitakse kanepi kasvatamisest ning kanepist üldse tunduvalt rohkem kui eelneval aastal.

„Eestis on viimastel aastatel keemiatööstuse kõrval tekkinud ka kanepikasvatus“, R. Kasemäe (PM.02.05.2003)

„Harju narkopolitsei avastas kanepikasvatuse.“(PM.19.06.2003)

Eestlaste hulgas on populaarne olnud ka narkokulleri amet. Kuna Eestis on elatustase madal ning tööd vähe ja narkokullerina on võimalus kiiresti ning hästi teenida, tihti sellesse lõksu ka langetaksegi. Mitmeid aastaid on räägitud Tais vahele jäänud eestlastest narkokulleritest. 2003. aastal tuuakse narkokullerid oma karistust kandma Eestisse, mis ajakirjanduses jätkuvalt suurt kõlapinda tekitab.

*„32-aastane Taist tagasi toodud narkokuller E.B on veetnud vanglas 8 aastat“
(PM.22.05.2003)*

Narkokulleritega tehakse intervjuusid, räägitakse nende elust enne vahele jäämist, nende perekondadest jne. Tais vahele jäänud narkokullerid on kui Eesti kangelased. Narkokulleritest lugusid on teisigi. Näiteks kui Rolling Esonians sõitsid Columbiasse, külastasid nad eestlasest narkokullerit, kes rääkis neile oma teost, ka selline seik mainiti ajakirjanduses.

„Tarvo jäi vahele Quito lennujaamas, kott pulbrit täis. “Ma, loll, arvasin, et olen nähtamatu,“ ütles Tarvo (PM.17.03.2003)

Rääkides veel narkokulleritest jookseb meediast läbi lugu, kus räägitakse, et narkoparunid on muutunud aina nutikamateks, leides oma kauba turustamiseks aina erisugusemaid võtteid. Kulleriteks tuleb nende arvates palgata invaliidid, kes tabamisel karistust kandma ei pea.

„Narkoärikad on avastanud uimastikullerid, keda tabamisel vanglakaristus ei ähvardagi. Meelemürk tuleb nimelt sokutada vigase või vaimust vaese hõlma alla“ (PM.16.04.2003)

Politseinikud on oma ulatuslike operatsioonidega nii diilerite kui narkobosside püüdmisega on muutnud narkoäri palju raskemini toimivaks. Diilereid püütakse tänavatel pidevalt, samuti nagu eelnevalt juttu oli jäävad tasapisi politseile vahele ka narkobossid, mis on muutnud narkoäris osalejate toimimise skeeme ning muutnud neid keerukamateks.

„Üle saja uimastidiileri vahistamine sel aastal on tekitanud Tallinnas olukorra, kus narkoäriks kasutavad kauba üleandmiseks üha keerulisemaid skeeme...Hulgimüüja paneb kindlal ajal kauba kokkulepitud kohta mätta alla ja mingil ajal pannakse sinna raha vastu...tänavadiiler ja tema uimastitega varustaja isegi ei kohtu kauba üleandmisel“ Eerik Heldna (PM.12.08.2003)

2.2.2 Kuritegevuse representatsioonid

Kuritegevusest saadavaid vahendeid peetakse jätkuvalt narkomaanide põhiliseks ja võib-olla ka ainukeseks elatusallikas.

„...saamaks doosi, on vaja raha. Tööd ei suuda aga narkomaan enam teha ja nii jääbki vaid üks võimalus – varastada.“(PM.23.01.2003)

Kõige põhilisemaks kuriteoliigiks on loomulikult jätkuvalt erinevad vargused nii avalikud kui salajased. Varastatud kauba väga odavalt maha müümine on narkomaanide seas lihtne tuleallikas, mille eest omale järgmist doosi osta.

„Politsei tabas relvastatud kaupluseröövli...kellel tuvastati narkojoobe“ (PM.18.02.2003)

Ka retseptide varastamine, et nende eest osta joovastavaid aineid või neid müüa, on üks kuriteoliike. 2003. aastal selline piinlik lugu juhtus erahaiglas Fertilitas, kus narkomaanid varastasid mitusada allkirjastatud retseptiblanketti.

„...erahaiglast Fertilitas varastati mitusada allkirjastatud retseptiblanketti, mille abil saaksid näiteks narkomaanid osta apteegist joovet tekitavaid ravimeid.“ (PM.02.2003)

Narkomaanid on muutumas aga ka ohuks mitte ainult kodanike varale, põhjustades materiaalselt kahju, vaid ka teistele inimestele füüsiliselt. Narkootikumidest tingitud autoavariid, mis võivad lõppeda kaasinimeste vigastustega on üks väga suur ohuallikas.

„Tallinna politseinikud pidasid reede varahommikul kinni ärandatud Opeliga avarii teinud noormehed, kellel tuvastati ekspertiisi käigus raske narkojoove.“ (PM.06.01.2003)

Kuid samuti on narkomaanid muutunud julmemeaks ning vägivaldsemaks. Saja krooni eest ollakse võimelised tapma, ka eelnevatel aastatel on selliseid juhtumeid olnud, kuid sellel aastal on neid kohe õige mitu.

„Elu narkomaanide tegutsemisalal muutub järjest ohtlikumaks. Et saada raha narkootikumide ostmiseks, on nad valmis ka tapma.“ (PM.05.04.2003)

„Narkomaan pussitas kahe päevaga kolme inimest.“ (PM.14.11.2003)

2.2.3 Seaduste representatsioonid

Elmisel aastal on seaduste teema meedias väga oluline. 2002. aastal muutus karistusseadustik ning sellega seoses seletati läbi meedia mitmeid kordi, milleks ja miks selline muudatus ette võeti.⁵ 2003. aastal hakatakse rääkima narkokurjategijatele määratavatest karistustest. 2004. aastal hakkaks selle muudatuse järgi jõustuma karistusseadustiku muutused, mis tõstaksid narkokuritegudes süüdi mõistetutele määratavate karistuste piirmäärasid.

„Justiitsministeeriumis äsja valminud seaduseelnõu tõstab narkokurjategijate karistuste piirmäärasid“ (PM.07.06.2003)

Uute piirmäärade järgi on kohtunikel võimalus narkokuritegude eest määrata eluaegseid vanglakaristusi, mis peaks vähendama narkootikumide pakkumist. Selle muudatuse suhtes on läbi meedia kuulda kahepoolseid arvamusi. Muudatuse tõhususes kahtlevad juristid, sest nende arvates kohtunikel on küll õigus narkoparunitele ja hierarhia tipus olevatele kurjategijatele määrata eluaegseid vanglakaristusi, kuid see ei takista ega vähenda narckoäri, sest diilerite karistustes, kes kõige tihedamini aga vahele jäävad, see mingit muutust ei too.

„Tippjuristide hinnangul leevendavad karistusseadustiku muudatustega narkokuritegude korral kehtestatud rängad karistused küll rahva õiglusjanu, kuid ei tekita hirmu diilerites ega vähenda uimastite levikut.“ (PM.29.12.2003)

Selle vastab endine siseminister otsekoheselt ja jäigalt.

„Võitluses narkokuritegevusega ei saa olla kahte pidist arvamust-need kes kaubitsevad narkootikumidega, kes mürgitavad meie lapsi, peavad kandma kõige karmimat karistust ja olema ühiskonnast eraldatud“. A.Seppik (PM.29.12.2003)

Teiselt poolt arvatakse, et võib-olla oleks mõttekam tõsta hoopis narkokurjategijate karistuste miinimummäärasid, sest see tekitaks olukorra, kus igal juhul määratakse kõrgem karistus kui praegu. Teatavasti on kohtunikel võimalus siiski määrata kurjategijatele miinimumkaristus, mida tihti ka rakendatakse, kui aga miinimumkaristus oleks aga kõrgem, poleks kurjategijatel igal juhul pääsu. Võib-olla see vähendaks narkokuritegevust.

„Jaanus Mumma kiidab suuna karistuste karmistamiseks heaks. Kuid tema arvates tuleks narkokuritegude eest eluaegse vangistuse sisseseadmise asemel tõsta hoopis karistuste miinimummäärasid.“(PM.07.06.2003)

2.2.4 Narkovõitluse representatsioonid

Enam ei ole vaja kellelgi selgeks teha, et narkomaania on Eestist tõsine ja suur probleem ning sellega võitlemine on äärmiselt tähtis. Ka riiklikul tasandil püütakse üha rohkem selle takistamiseks üha rohkem ära teha. 2003. aastal moodustatakse Riigikogus Probleemkomisjon HIV/AIDSi ja narkomaania ennetustegevuse tõhustamiseks, mis peaks andma tõe ja abi institutsioonidele, kes vastavate teemadega ise otseselt oma töös tegelevad.

„Kalikova andis täna menetlusse eelnõu Riigikogu Probleemkomisjoni moodustamiseks HIV/AIDSi ja narkomaania ennetustegevuse tõhustamiseks.“(PM.12.06.2003)

Läbi ajakirjanduse antakse teada, et narkomaaniaga võitlemine ei ole enam lihtsalt tegevus mida peab tegema ja tehakse kuidas juhtub, vaid edukate tulemuste saavutamiseks on vaja teha pikaajalisi sisukaid programme ja kavasad, kuidas seda tööd täpselt teha.

„Tallinna linnavalitsus kinnitas heaks viis aastat vältava narkomaania ja HIV-i ennetusprogrammi.“ (PM.20.01.2003)

Lisaks kohalike omavalitsuste tasandil koostatud strateegiatele, koostatakse ka Narkomaania ennetamise riiklikku strateegiat, mille arendamist ning elluviimist Eestis aidatakse finantsiliselt ka välisallikatest, Phare programmi raames.

„Eesti saab Pharelt ligi 368 miljonit tagastamatut abi...mille raames toetatakse muuhulgas Eesti riikliku narkostrategie arendamist ja elluviimist...“ (PM.10.07.2003)

Võitlemiseks narkomaaniaga näitab politsei oma huvi ja initsiatiivikust narkootikumide pakkumise vähendamiseks läbi aasta (vaata ka 2.2.2.). Siiski tõdevad ka politseistruktuurid, et ainuüksi pakkumise vähendamise likvideerimisest ei piisa ning tuleb tegeleda ka efektiivse ennetustööga.

„Politsei on seadnud eemärgiks kuritegude efektiivsema avastamise, jätkates samas ka sihipärasest ennetustööd. Ometi ei saa politsei omapäi agressiivsusega, kurjuse,

pahatahtlikkuse ja ühiskonnamuredega võidelda. Tegeleda tuleb nii vägivalda põhjustavate algete kui nende tagajärgedega.“ Kalle Laanet (PM.28.03.2003)

Kui Eestis üritatakse võidelda narkootikumidega nii pakkumist kui nõudlust vähendades, karmistades karistusi, luues ulatuslikke ennetusprogramme, mis hõlmavad väga mitmekesiseid tegevusi. Eesti ajakirjandust toob aga eestlastele maailmast näiteid ka väga drastilistest vahenditest, kuidas on võimalik narkootikumidega võidelda, millede kõrval eesti narkopoliitika tundub vägagi liberaalne..

„Tai peaministri T.S algatatud narkoäriiga täisleppimatuse kampaania käigus on arreteeritud üle kahe tuhande inimese ja aktsioonide käigus on maha lastud kümneid vahistatuid.“ (PM.07.02.2003)

„Indoneesia ecstasy – vabrik viis surmanuhtluseni“ (PM.14.01.2003)

2.2.5 Narkootikumide representatsioonid

- **Süntetilised uimastid**

Süntetilised uimastid amfetamiinid ja ecstasy on Eestis aina enam populaarsust saavutanud. Süntetilised uimastid haaravad enda alla üha suurema osa narkoturust.

„Pealinna narkoturult on heroini täna napilt ja hiinlane on täiesti kadunud...amfetamiin on selgelt saavutanud esikoha.“ E.Heldna (PM.10.12.2003)

Amfetamiini populaarsus tuleneb ekspertide arvates amfetamiini väga odavast hinnast, mis aegamööda aina langeb ning teisalt amfetamiini kvaliteedi tõusust.

„Narkopoliitseinike andmeil maksab gramm amfetamiini Tallinna tänavamüügis 80-150 krooni, mis on pea 2 korda vähem kui aasta tagasi. Seejuures on aine kvaliteetsem kui varem, sest varasema 10% asemel on nüüd ühes grammis kui 40% puhast amfetamiini.“ V. Jäärats, E.Heldna (PM.10.12.2003)

Amfetamiini odavus ja ka kvaliteedi paranemine tulenevad sellest, et amfetamiini valmistatakse Eestis ja ta on kodumaise päritoluga. Varem oli teada, et valmistatakse vedelat amfetamiini, kuid 2003. aastal leiti ka esimesed tabletitehased, mis oma korda amfetamiinitööstuse ulatust näitab.

„...keskkriminaalpolitsei avastas ühes Harjumaa suvilas esimese salajase tabletitehase“ (PM.04.01.2003)

Siiski arvtakse, et sünteetiliste uimastite narkolaborid võivad kolida Eestist Soome ning põhitootmine hakkab toimuma teisel pool piiri.

„Narkolaborid kolivad Soome...Eestis tehakse valmis vedel amfetamiin ning smugeldatakse Soome, kus vedelikust toodetakse juba pulber.“ V.Jäärats (PM.10.12.2003)

Selliseid järeldusi tehakse, sest tableti ja pulbri kujul amfetamiini konfiskeeritakse vähem kui varem, samas on amfetamiini eksportimine laienenud Eesti-Venemaa suunal.

„Põhjamaad on endiselt Eesti amfetamiinitootjate suurim ekspordipiirkond...Samal ajal on narkopoliitsei tuvastanud üha kasvavat amfetamiini ja ecstasy-tablettide smugeldamist Eestist Venemaale“ V.Jäärats (PM.10.12.2003)

Sünteetilisi uimasteid peetakse siiski noorte ja ööklubides kasutatavaks narkootikumiks.

„Eestis toodetakse ööklubide uimastiks peetavat ecstasy´t“, (PM.04.01.2003)

Veel peetakse teda väga ohtlikuks oma odava hinna tõttu just noorukitele ning lastele.

„Lõviosa koolilapsi ei pea noorte seas levinud narkootikume – amfetamiin, kanepit ja ecstasy´t – ohtlikeks, sest nende arvates tekitab sõltuvust ainult veeni süstitav uimasti...ma juu proovisin, midagi ei juhtunud, järelikult on need ohutud ained...“ (23.04.2003)

- **Kanepitooted**

Kanepist rääkides ei saa üle ega ümber uimasti legaliseerimisest. Kui eelmisel aastal legaliseerimisest eriti juttu ei olnud, siis see aasta on see teema jällegi päevakorda tõusnud tänu paljude riikide narkopoliitika liberaalsemaks muutmisega ning kanepi tarvitamise legaliseerimisele.

„Euroopa riigid legaliseerivad kanepi...Kümme riiki on oluliselt leevendanud oma senist narkopoliitikat, seadustades nn pehmete narkootikumide hulka kuuluva kanepi tarbimise.“(PM.09.05.2003)

Välismaa ekspertide arvamusel võib kanepit pidada nii kahjutuks, et teda võib legaliseerida

„Ehkki mõnuained on kahjulikud, võib kanepit pidada isegi ohutumaks kui alkoholi ja tubakat-nii leidis üllitatud uurimuses Tšehhi uimastipoliitikat koordineeriv valitsuskomisjon“. (PM.04.06.2003)

Eestis on aga kanepi tarvitamine illegaalne tegevus, mida muuta pole Eesti riigil, sotsiaalministri sõnul, mõtteski.

*„Eestis kanepit ei legaliseerita...meil pole seda plaanis ega pole kunagi olnudki“
M.Pomerants (PM.24.09.2003)*

Kanepi tarvitamine on tõsine probleem kooliõppilaste seas. Osade uuringute kohaselt on Eestis klasse, kus kõik õpilased on kanepit tõmmanud ning jätkuvalt on teada, et kanep on siiski kõige populaarsem uimasti Eestis.

„Eesti põhikoolides on klasse, kus kanepit tõmbab iga õpilane. Osa neist on diilerid. Õpetajad on massi ees jõuetud.“(PM.08.11.2003)

Lisaks selle, et õpilased ohtrasti kanepit tõmbavad peetakse teda ohutuks ning õpilaste küsitlustest tulid välja levivad müüdid, millega kanepi suitsetamist õigustatakse.

*„Kolm müüti kanepist: 1.kanep kui uimasti tekitab inimestele mõnusa elustiili, 2. kanep kui meelte teritaja soodustab süvenemist, 3. kanep ajab naerma, tekitab lõbusust.“
(PM.08.11.2003)*

Kanepi ohtlikkusest räägivad küll meedikud ja spetsialistid, kuid ka nemad peavad tõdema, et kuna kanepi kasutamise tagajärjed ilmnevad alles aastate pärast ning on psühholoogilist laadi, on noortele sellel selgitamine raske.

„Kanepisõltuvus on pigem psühholoogilist laadi, räägivad meedikud. Sõltuvust tunnistavad mõned aastatepikkused kanepitarbijad, aga mitte noored.“ (PM.08.11.2003)

- **Kokaiin**

Kokaiinist räägitakse meedias vähe. Kokaiini tarvitamine on nagu kõige rohkem varjatud ning saladuslikum, mille kohta informatsioon peaaegu puudub. Räägitakse ainult kokaiinist siis, kui seda kas viiakse riigist välja või tuuakse sisse ning konfiskeeritakse

„Kokaiiniveo kahtlus lasub tankeri meekonnaliikmetel“ (PM.04.04.2003)

- **Heroiin ja fentanüül e. „valge hiinlane“**

Heroiinist meedias räägitakse päris palju. Eksperdid tõdevad, et heroini populaarsus on Eestis võrreldes eelneva aastaga vähenenud. 2002 aastal toimus suur üledoseerimislaine, sest turule ilmus äkitselt heroini asemel „Valge hiinlane“, mida müüdi heroini pähe ning mis viis hauda nii mõnegi narkomaani.

„Mullu kevadel heroini aseainena narkoturule toodud tehisheroiin on narkomaanide seas aga üledoseerimisohu tõttu muutunud nii ebapopulaarseks, et selle järele pole nõudlustki.“ (PM.10.12.2003)

Politsei küll tabab mõningad kogused heroini ja valget hiinlast, kuid siiski on konfiskeeritud kogused jõudsalt vähenenud.

„Politsei tabas suure koguse „valget hiinlast““. (PM.07.07.2003)

„Soome lõunapiiri toll kinnitab, et möödunud aastal toodi heroini Soome võrreldes teiste narkootikumidega suhteliselt harva.“ (PM.25.03.2003)

Eestis viidi läbi uurimus Kopli narkomaanidega, kus küsitleti 27 narkomaani, ka meedia kajastas ja kirjutas sellest uurimusest. Heroiinitarbijad rääkisid selles, mis tundeid heroini tarvitamine nendes tekitab *„Kangemate uimastitega - heroiiniga on ikka teine tunne, sa lendad ja seksid inglitega“ (EE. 03.07.2003)* ja miks näiteks naised heroini tarvitama hakkavad.

...Minu meelest on põhjus sama – nad tahavad kõhnuda. Kui oled mõnda aega „Väljas“ olnud, siis tagasipääsemiseks pead vormis olema. Heroiin aitab kaalus alla võtta.“ Heroiinikud endast (EE. 03.07.2003)

Narkootikumide süstimist ja heroini peetakse üldiselt kõige ohtlikumaks uimastiks, millest tekib kiirest sõltuvus ja millest pääseda on väga raske.

„...kui kurat on võtnud sõrme, läheb ka käsi! Esmaproovimisest ei teki küll alati sõltuvust, aga teist korda proovijatest õnnestub vaid vähestel jääda-saada tagasi normaalseks.“ (PM.23.01.2003)

„Sa ei ole narkar, sest narkarid on ainult need, kes süstivad.“ (PM.23.04.2003)

Heroiini kasutajate vanus laieneb aga aina rohkem ja rohkem üha noortematele kasutajatele.

„Praegu on palju 13-14 aastaseid, kes on juba heroinisõltlased...sõnas Maksim“ (PM.22.08.2003)

- Moon

Moon on jätkuvalt Eestis populaarne kodumaine uimasti. Nagu eelnevalt rääkisin, heroiini turg Eestis ahenes 2003. aastal tublisti ning sellest sõltuvalt on tulnud narkomaanidel pöörduda kaifi saamiseks kodumaise moonivedeliku juurde.

„Heroinipuudus on sundinud narkomaane aiamaal üha enam moonitaimi kasvatama ja neist nn. musta heroiini keetma „ T. Randmer (PM.10.12.2003)

Meedias pööratakse tähelepanu ning hoiatatakse saamahimus narkomaanide eest, kes käivad põllult põllule moonitaimi otsimas ning võivad peale lillede kaasa viia ka muud väärtuslikku.

„Mustvee elab juba mitmendat suve hirmus, et moonijahil narkomaanid nende kodud paljaks varastavad.“ (PM. 29.07.2003)

Mooni defitsiidist ja järjekordselt hinda tõusmisest räägivad ka artiklid, kus on juttu narkootikumide hindadest, sest kui sünteetiliste uimastite hind on langenud pea poole võrra, siis mooni hind on mitmeid kordi tõusnud.

„Moonipuru nappust turul kinnitab ka selle hind, sest kui punalille lõikuskuul septembris sai narkomaan klaasitäie puru kätte vaid 100 krooniga, siis praegu on sama koguse hind juba 400 krooni.“ (PM.10.12.2003)

Moonist räägitakse tihti ka seoses oopiumi tootmisega Afganistaanis, mis on sealsete narkoparunite ja varimajanduse kõige tähtsam tuluallikas.

„ÜRO ja Luure Keskagentuuri raportite andmeil toodeti Afganistaanis sel aastal umbes 3600 tonni oopiumi, mis tõi moonikasvatajaile ja narkokaupmeestele sisse 45 miljardit krooni“ (PM.03.12.2003)

2.2.6 Laste narkootikumide kasutamise representatsioonid

Eelnevalt oli juttu lastest ja kooliõpilastest, kes üha enam kasutavad erinevaid uimasteid ning peavad neid ohututeks.

„Lõviosa koolilapsi ei pea noorte seas levinud narkootikume – amfetamiin, kanepit ja ecstasy´t – ohtlikeks, sest nende arvates tekitab sõltuvust ainult veeni süstitav uimasti...ma juu proovisin, midagi ei juhtunud, järelikult on need ohutud ained...“ (23.04.2003)

Noorte kooliõpilastega viiakse läbi mitmeid küsitlusi ning nendest šokeerivatest tulemustest on juttu ka meedias.

„Kõige karmim on see, et peaaegu igas klassis, eriti 16-17-aastaste seas, leidus 1-2 õpilast, kes on valmis hakkama narkodiileriks, sest nii saab raha“, M.Levit (PM.29.04.2003)

Õpetajad ja vanemad tunnevad ennast täiesti jõuetutena kuuldes sellistest drastilistest arvudest.

„Eesti põhikoolides on klasse, kus kanepit tõmbab iga õpilane. Osa neist on diilerid. Õpetajad on massi ees jõuetud.“(PM.08.11.2003)

Narkomaaniat on noorte juures väga raske kindlaks teha ning vanematel ja õpetajatel raske avastada, millega tegelikult laps tegeleb. Sellele probleemile pööratakse tähelepanu ka meedias.

„Vanemad eitavad tihti lapse uimastitarbimist, pidades seda teismeea kasvuraskuseks.“
A.Harjo (PL.26.06.2003)

Lastest räägitakse seoses narkootikumidega ka sellest, kui ohustatud on lapsed oma koolis, kuna pidevalt on tegemist narkodiileritega, kelledega õpetajad on väga kimpus. Kuid jookseb läbi ka artikkel kus selgub, et internetis õpetatakse lapse narkootikumidega hangeldama ning internetis on kõikidel lastel selle mänguga oma võimeid treenida.

„Eestlaste loodud internetimäng õpetab tuhandetele noortele narkootikumidega hangeldama ja politseinike tapma.“ (EE.25.06.2003)

2.2.7 Narkomaania põhjuste representatsioonid

Iga aasta otsitakse ka meedias põhjusi, miks narkomaania on Eestis nii suur probleem. Probleeme otsides on kaks erinevat vaatenurka. Ühelt poolt arvatakse, et narkomaanias on süüdi perekond, sõbrad ja keskkond, kus inimene elab.

„Eesti on haige. Kes on süüdi?...Vanemaid ei ole kodus, lapsed on jäetud omapead. Nüüd võib teha, mis pähe tuleb. Miks vanemad sõitsid puhkama soojale maale, jättes lapsed koju omapäi? Töönarkomaania, töö-ja kodustress, soov lihtsalt hetkeks unustada.“
(PM.23.01.2003)

„Uimastitarbimine tervikuna on aga lähedalt seotud ka muude tavapärasest erinevate käitumisviisidega – kiusamine vägivald, huligaansus...Nooruki hälbivale käitumisele avaldavad mõju perekond ja sõbrad... Kõige enam mõjutab noorte uimastitarbimist see, kui nende tuttavate seas on sarnaselt käituvaid inimesi või nad kuuluvad kampa, kus selline käitumine on levinud.“ Liisa Talving (PL.09.06.2003)

Teiselt poolt vaadatakse narkomaaniat kui sotsiaalne probleemi, milles on süüdi ühiskond ja riik oma suutmatuses tagada oma liikmetele inimväärsed tingimused. Selle seletuse järgi on narkomaania rohkem tagajärg kui põhjus.

„Suures osas on probleemsed narkomaanid (Sõltlased, kelle elatusvahendiks on kriminaalne tegevus) marginaliseerunud juba enne seda, kui neist saavad narkomaanid, ja uimasti tarvitamine on sageli tagajärg, mitte põhjus.“ A-A.Allaste (PM18.01.2003)

„...narkomaania loovad pinnase agressiivsuse tõusule pealinna elanike hulgas. Vägivald ühiskonnas, nii füüsiline kui vaimne, ei ole midagi muud kui sotsiaalne konflikt, eri sotsiaalsete gruppide, inimühenduste või üksikindiviidide huvide kokkupõrge vastastikusel sotsiaalses lävimises.“ Kalle Laanet (PM.28.03.2003)

„Tamme sõnul on linnaosa lokkava narkomaania peasüüdlaseks noortele mõeldud spordi- ja vabaajakeskuste nappus ning ulatuslik eluasemeprobleem.“ (PM.13.09.2003)

Väga konkreetseid ja halvustavalt on suhtunud riiki, just riigi hoolimatusesse ja suhtumisse probleemidega inimestesse, millest sõltuvalt sellised probleemid nagu narkomaania pead tõstavad ja väga jõudsalt.

„Tänavalapsed, narkomaanid, alaealised prostituudid on meie ühiskonna minnalaskmise ja ükskõiksuse ilmekas produkt!“ (PM.04.04.2003)

„Märgid epideemiast olid olemas ammu, aga neid ignoreeriti... On arvatud ka, et valitsuse jaoks oli see probleem mitte-eesti probleem ja seepärast ei tehtud midagi.“ P.Downes (EE.03.07.2003)

Narkomaania leviku põhjusena on toodud välja ka narkootikumide hinna langus ning pidev odavnemine. Seoses turul toimuva konkurentsiga on hinnad langenud väga madalaks, mis omakorda võib olla narkomaania leviku põhjuseks.

„Võib muike kindel olla, et narkootikumide probleem on vähemalt osaliselt tingitud sellest, et seda on lihtsalt kergem saada kui alkoholi. Tablett maksab ilmselt ka vähem kui viinapudel.“ (PM.18.11.2003)

2.2.8 Narkomaanide ravi ja abi representatsioonid

Ravi teemat on suhteliselt palju 2003 aastal meedias kajastatud. Narkomaaniaravi on seotud suurem määral nakkushaiguste levikuga, sest narkomaanidele asendusravi pakkumine on HIV/AIDSi ja hepaatiitide levimuse tõkestamisel ennetustöök.

Ravivõimaluste loomisega narkomaanidele vähendatakse kahjusid, mida narkomaan narkootikumide tarvitades ühiskonnale ja teistele isikutele võib tekitada.

„Neile, kes sõltuvusest vabaneda ei suuda, tuleks luua võimalus ennast (ja teisi) kaitsta võimalike ohtude eest süstlavahetusprogrammide, asendusravi ja vajaliku info levitamise näol.“ (PM.18.01.2003)

Aasta alguses käivituvad esimesed metadoonasendusravi programmid, mis on mõeldud täiskasvanud opiaadisõitlastele.

„Aasta algusest Tallinnas käivitunud metadoonasendusravi programm narkomaanidele on kulgenud hästi ning praegu saab ravi juba 26 narkomaani.“ (PM.21.03.2003)

Metadoonasendusravi noortele ei tehta ja alguses leiab see tõik ka meedias kajastamist, et lapsed on siiski Eestis ilma igasuguste ravivõimalusteta.

„Kuigi Eestis elab euroopa riikidega võrreldes palju alaealisi heroinisõitlasi, on nende aitamine raskendatud, sest enamik praegu tegutsevatest rehabilitatsioonikeskustest võtab metadooniravile ainult täisealisi sõitlasi.“ (PM.22.08.2003)

Aasta teises pooles selgitatakse ka lastele mõeldud asendusravi võimalusi ning tööle hakkab buprenorfiin-asendusravi programm, mis on mõeldud just eelkõige noortele.

„Tallinna Lastehaigla käivitab septembrist Eesti seni uudse buprenorfiin-asendusravi programmi, et pakkuda ravivõimalusi just väga noortele narkomaanidele.“ (PM.10.09.2003)

Peale asendusravi pakutakse narkomaanidele ka teist laadset abi. Käiku pannakse ööpäevaringsed uimastitelefoniid. Telefonid saavad anda nii narkomaanidele kui nende lähedastele ööpäevaringset abi ja nõu, mida tekkinud probleemiga ette võtta ning kuhu pöörduda.

„Tallinnas alustab tööd ööpäevaringne uimastitelefoniid...et kõiki abivajajaid võimalikult hästi aidata, on teenuse osutaja käsutuses pidevalt täiustatav andmebaas uimastiprobleemidega abistavate organisatsioonide teenuste sisu ja kvaliteedi kohta.“ (PL. 27.05.2003)

„Politsei ei topi tulemuspunktide kogumiseks kongi kõiki süstlavahetus punktis käivaid meelemürgitarvitajaid“ (PM.17.02.2003)

Kõige rohkem kära meedias tekitavad aga süstlavahetuspunktide narkomaanide ravi ning rehabilitatsioonikeskuste loomine. Nimelt püütakse selliseid keskusi aina juurde

luua, et katta narkomaanide vajadusi. Selliste keskuste loomisele on aga elavalt vastu nii linnavolikogud, linnavalitsused kui ka linnaelanikud, kes selliseid keskusi oma lähedal näha ei soovi.

„Elva linnavalitsuss ja linnavolikogu pole otsustanud, kas nad lubavad rajada oma kodulinna narkosõitlaste ravi- ja rehabilitatsioonikeskuse.“ (PM.11.09.2003)

„Korteriomaniikud on paanikas...Aidsikabinet ei tegele vaid ennetustööga, nende juures käivad ka süstivad narkomaanid.“ (25.02.2003)

Narkomaanide ravi ja rehabilitatsiooni süsteemi eest vastutavate institutsioonide töö teeb selline vastuseis väga raskeks, sest soov on narkomaane aidata ning nende poolt tekitatud kahju ühiskonnas vähendada, kuid luba selleks ei ole. Meedias jooksevad läbi kaaskodanike väga negatiivne ja halvustav suhtumine narkomaanide aadressil.

„Narkomaan on ühiskonnakahjulik inimene ja tuleks panna karantiini, nagu SARSi nakatunu.“ (PM.21.04.2003)

2.2.9 Narkomaani representatsioonid

Kui eelneval aastal nähti narkomaanis siiski rohkem kannatajat, kes on ohver ja oma saatusele alla andnud, siis see aasta on suhtumine narkomaanidesse läbi ajakirjanduse palju karmimaks muutunud. Arvatakse, et narkomaan peab oma tegude eest vastutama ning riigi ülesanne oleks nad üldsegi ühiskonnas eraldada.

„Jah, narkomaania kui sõltuvus on psüühika- ja käitumishäire ja narkomaan seega häiritud psüühikaga inimene. See aga ei vabasta teda vastutusest. Kuritegusid sooritav inimene on kurjategija, olgu siis häiretega või mitte.“ Kalle Laane (PM.05.04.2003)

„Narkomaan on ühiskonnakahjulik inimene ja tuleks panna karantiini, nagu SARSi nakatunu...võiks avada sellised konsultatsioonipunktid, kus lootusetult haiged narkomaanid saaksid tasuta mitte ainult süstlaid, vaid ka ainet mida süstida...parem süstigu ärgu röövigu.“ (PM.21.04.2003)

Kaaskodanike küllaldi julm suhtumine narkomaanidesse on ilmselt tüdimus ja jõuetus meeletute kordasaadetud kuritegude koha pealt.

„M.Rask näeb narkosõitlaste arvu kasvus põhjust, mis seletab varavastaste kuritegude kasvu.“ (PM.17.02.2003)

Politsei küll teeb head tööd, kui sellest ei vähene kuritegevus ja narkomaanide poolt korda saadetud huligaansused.

„Narkosõitlaste ohjeldamine ei sõltu aga politseist...“ (PM.17.02.2003)

Kuriteod, mida narkomaanid korda saadavad muutuvad aga aina rohkem vägivaldsemaks ning ka see võib-olla miks narkomaanidesse suhtumine on muutunud halvemaks ning kaaskodanikud sooviksid jätta nad saatuse hooleks ja saata kuhugi ära.

„Elu narkomaanide tegutsemisalal muutub järjest ohtlikumaks. Et saada raha narkootikumide ostmiseks, on nad valmis ka tapma“. (PM.05.04.2003)

Inimestes on tegelikult tekkinud just nagu jõuetuse tunne, et narkomaane aidata pole mõtet, sest tulemusi loota on ilmselge sinisilmsus.

„...kui kurat on võtnud sõrme, läheb ka käsi! Esmaproovimisest ei teki küll alati sõltuvust, aga teist korda proovijatest õnnestub vaid vähestel jääda-saada tagasi normaalseks.“ (PM.23.01.2003)

Narkomaane jaotatakse ekspertide poolt läbi meedia kaheks: emotsionaalsed sõitlased ja füüsilised sõitlased.

„...narkootikumide tarbijatest on osa emotsionaalsed sõitlased ja teised füüsilised sõitlased. ..Emotsionaalsed sõitlased on nädalalvahetustel parema tuju loomiseks pruukijad või üliõpilased, kes loodavad eksamisesseioonil amfetamiini toel kauem üleval olles rohkem õpimaterjali omandada. Füüsilised sõitlased aga inimesed, kelle organism vajab igapäevast annust narkootikume, et funktsioneerida enam-vähem normaalselt.“ Risto Kasemäe (02.05.2003)

ka tavainimestel ning narkootikumide tarvitajatel endal on arvamus, et narkomaan on siiski ainult süstiv narkomaan.

„Sa ei ole narkar, sest narkarid on ainult need, kes süstivad.“ (PM.23.04.2003)

Piirkonnaliselt võib öelda, et narkomaanid elavad enamjaolt Tallinnas kesklinnas ning Põhja-Tallinnas, sest just nendes piirkondades on Tallinna Kiirabi väitel kõige rohkem üledoose.

„Tallinna kiirabi korjab üledoosi võtnud pealinna narkomaanidest ligi kolmandiku üles Põhja-Tallinnast. Tallinnas on kaks teistest eristuvat piirkonda kus narkomaane palju – kesklinn ja Põhja-Tallinn...tänavu on küll üledoosi võtnute arv vähenenud, kuid juhtumite jaotumus linnaositi on jäänud ligikaudu samaks.“ (PM.13.09.2003)

Vaatamata aga suhteliselt negatiivsele suhtumisele narkomaanidesse ja nende probleemidesse ja abisse, on osa artikleid ka natuke teistsuguse alatooniga. Siiski räägitakse ka narkomaania põhjustest ning sellest, et narkomaanid ei ole selles siiski ainult ise süüdi vaid see on millegi tagajärg. (vaata ka 2.2.7)

„Suures osas on probleemsed narkomaanid (Sõitlased, kelle elatusvahendiks on kriminaalne tegevus) marginaliseerunud juba enne seda, kui neist saavad narkomaanid, ja uimasti tarvitamine on sageli tagajärg, mitte põhjus.“ A-A.Allaste

Narkomaanid on võimalustest siiski abi saada aru saanud ning tulevad ise ravile, et oma elu päästa, kui enam muud võimalust ei ole.

„Neli narkomaani tulid haiglasse abi otsima“, (PM.05.02.2003)

P.Downes kes tegi uuringu Kopli narkomaanidega tõi välja, et narkomaanid, keda peetakse eriti hirmsateks jõhkarditest kriminoogeenideks, pole üldsegi nii „kõvad mehed“, vaid tihti väga õnnetud ning emotsionaalsed oma probleemidest ja ebaõnnestumistest rääkides.

„Mind puudutas väga üks koht, kus ühelt narkomaanilt küsiti, mis teeb teid eriti kurvaks. Ta vastas, et see, et ma ei saa olla sinu asemel ega vahetada kohad-intervjueerida ise narkomaani“ P. Downes (EE.03.07.2003)

2.2.10 Vangla representatsioonid

2003. aastal on narkomaania ja vanglate teema tõusnud päevakorda. Selleks on kolm põhjust. Esimeseks põhjuseks on jätkuv suur probleem narkootikumide kasutamisest vanglates.

„Vanglates on endiselt probleemiks vangide meelemürgilembus“ (PM.08.04.2003)

„Ämari vanglas toimus erioperatsioon. Ürituse käigus konfiskeeriti väikesed kogused kanepit ja amfetamiini.“ (PM.31.12.2003)

Teiseks meedia tähelepanu põhjuseks on narkootikumide vanglasse smugeldamisega vahelejäänud isikud. Sest kui varem võisid narkootikumid vangideni jõuda lihtsamini, siis nüüdseks on läbi kogemuste ja kontrolli tugevdamise, see võimalus vähenenud.

„Harju politseinikud ja Murru vangla töötajad tabasid kaks isikut, kes üritasid kinnipidamiskoha keelatud aineid toimetada“ (PM.21.03.2003)

Kolmas põhjus, miks vanglate teema seoses narkootikumidega päevakorda sattus, on skandaalid vangla töötajatega, sest on esinenud juhtumeid, kus vanglatöötajad ise on narkootikume kinnipidamisasutustesse üritanud toimetada.

„Tähelepanu on pälvinud kaks juhtumit, kus valvurid on töölt vallandatud. Üks üritas vanglasse toimetada narkootikume...“ (PM.16.12.2003)

2.2.11 Surma representatsioonid

Juba eelmisel aastal oli väga palju juttu narkootikumidest tingitud üledoosidest ning ka surmadest. 2004 aastal see teema jätkuvalt orbiidil. Siinkohal jagunevad artiklid tegelikult kaheks. Ühelt poolt narkootikumide üledoosidest tingitud surmad, milliseid artikleid see aasta oli külladki vähe, võrreldes eelmise aastaga

„Jalgrattur J. surmas süüdi narkootikumid“ (PM.18.12.2003)

Teiselt poolt aga narkootikumidega kaudselt seotud surmadest artiklid

„2002.aasta eesti inimarengu raport sedastab väga ohtliku tendentsi: vägivallast, narkootikumidest ja alkoholist lähtuvad vigastussurmad on nõudnud viimasel kümnendil keskmiselt 2300 inimelu aastas.“ (PM.20.02.2003)

„Alajahtunult leitud nooruk suri haiglas...Võimaliku alkoholi- või narkojoobe selgitab välja kohtumeditsiiniline ekspertiis.“ (PM.09.12.2003)

2.12 Nakkushaiguste representatsioonid

Nakkushaiguste representatsioonides võrreldes eelmise aastaga muutusi ei ole. Kõige suurem muutus on see, et HIV/AIDSist rääkides nüüd enam ei mainita narkomaane nii tihti kui varem. Eelmisel aastal püüti selgitada, et HIV/AIDS ei ole enam süstivate narkomaanide probleem, vaid levib sugulisel teel juba täiesti tavaliste inimeste seas, ka see aasta räägitakse artiklites samal teemal, kuigi tundub, et see müüt on juba kadunud.

„Ah, kindlasti mingisugune narkomaan või mõni asotsiaal, mõeldakse? Aegu tagasi proovis Alla tõepoolest amfetamiini, kuid oma lähisugulase firmas töötav noorik sai nakkuse siiski mujalt – oma praegu vanglas istuvalt HIV-positiivselt elukaaslaselt.“ (PM.01.12.2003)

Nakkushaigusi peetakse siiski väga tõsiseks probleemiks ja just medikutele, politseinikutele ning abipolitseinikutele, kes peavad nakkushaigetega töötama iga päev ning väga kergelt ka endale töö käigus nakkust saada.

„Tallinna kesklinna valitsus tasub kümnekonna abipolitseiniku eest B-hepatiidi vaktsiini kulud, et suurendada tänaval töötavate abipolitseinike turvalisust.“ (PM.21.01.2003)

Järeldused ja kokkuvõte

Tuginedes teistele narkoteemalistele uurimustele, mis on probleemi lahanud võib öelda, et see laieneb, suureneb ning süveneb aasta aastalt aina edasi. Vastava teemaliste artiklite arv meedias aga väheneb. Kui 2002. aastal sattus meediauuringu valimisse 301 artiklit, siis 2003. aastal oli sama metoodikaga kogutud artikleid 166. Millest selline tendents võib olla tulenenud on raske seletada, kuid artikleid analüüsid võib öelda, et narkomaania teema on küll meedias ehk oma aktuaalsuse võlu aastatega kaotanud (kvantiteet langenud) kuid seda enam rõhutakse aina rohkem sisulistele artiklitele. 2003. aastal ilmunud artiklid on muutunud tõsisemateks, sisukamateks ning rohkem arutlevateks, kui eelneval aastal. Seda võib järeldada nii artiklite suuruse vaatamisel kus selgub, et on tõusnud keskmiste, pikemate kui 1 A4, artiklite osakaalud kui ka arutleva žanri olulisuse tõusust avaldatud artiklite hulgas.

Paljudes artiklites on loo kirjutamisel võetud appi ja küsitud arvamust ning kommentaare ka vastava teemaga tegelevatelt ekspertidelt. Spetsialistide poolt kirjutatud või spetsialistide kommentaare edastavad artiklid on olulised, kuna sellistes artiklites ei anta edasi tavaliselt mitte ainult fakte, vaid otsitakse natukene täpsemaid tagamaid. Spetsialistidelt arvamuse ja kommentaari küsimine annab artiklile juurde teema arutlust ning sügavust, sellised selgitused, on teema arendamisel äärmiselt olulised. Lisaks on spetsialistide poolt antav informatsioon ja taustainfo kompetentne, kuna teemat valdaval inimesel on probleeme ja arve lihtsam interpreteerida ja selgitada.

Kõige populaarsem uimasti Eesti ajakirjanduses on heroiin, mis on tõusnud fookusesse seoses süstivate narkomaanidega. Heroiini mainitakse ajakirjanduses seoses selle uimasti vähenemisega turult. Heroiin ning fentanüül olid päevakorras eelmisel aastal, kui heroini asemel tuli turule sünteetiline heroiin, mis oli kordi kangem ning tekitas suure üledoseerimislaine ning paljude narkomaanide surma. See aasta on ajakirjanduses selle tragöödia järelkajad, kus meenutatakse juhtunut ning räägitakse, et tänaseks on see aine Eesti turult kadunud.

Kõige populaarsem teema seoses narkootikumidega on jätkuvalt narkoäri. Narkoäri puudutavad artiklites jookseb läbi viis erinevat teemade liini. Esimesse gruppi kuulusid artiklid mis kirjeldasid narkobosside ja suurte grupeeringute tegevust nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasandil. Teise artiklite gruppi kogunesid artiklid, mille fookuses on eestlastest narkokullerid ja kolmandaks narkootikumide smugeldamine nii Eestist välja kui Eestisse e. narkootikumide import ja eksport. Neljandasse gruppi kuuluksid diilerite ja tänavakaupmehi puudutavad artiklid, mis räägivad enamjaolt narkootikumide konfiskeerimistest ja diilerite tabamistest ning viimaseks teemadegrupiks oleks artiklid, mis puudutavad Eestis kohalikul tasandil toimuvat narkootikumide tootmist.

Politseid näidatakse Eesti meedias jätkuvalt väga positiivses valguses, vähemalt seoses narkootikumida ja narkomaania teemaga. Artiklid on politseinike poolt tehtavast heast tööst, kus ulatuslike operatsioonide ja jälitustegevuse tulemusena peetakse kinni narkodiilereid, narkovõrgustikke, avastatakse narkolaboreid ning – kasvatusi. Samuti on pidevalt fookuses tolli tulemuslik töö.

Narkomaanidesse suhtumine on meedias ühe aastaga jõudsalt halvenenud. Kui eelneval aastal suhtuti narkomaani siiski rohkem kui haigesse inimesse, siis see aasta on ülekaalus artiklid, kus kaaskodanikel enam halastust ja mõistmist narkomaanide vastu ei ole. Meeletud narkomaanide poolt toime pandud üha julmemad kuriteod, on kustutanud kaaskodanikes lootuse, et narkomaane on võimalik aidata või esitanud küsimuse, kas neid peaks üldse aitama. Väga tõsiselt on selline suhtumine ja vastuseis tulnud välja läbi artiklite, milles räägiti narkomaanidele ravi ja rehabilitatsioonivõimaluste loomisest. Kaasinimeste poolt oli väga tugev vastuseis, et selliseid asutusi enda lähedal (oma linnas) näha ei taheta ning parem narkomaanid surgu, kui et nad hakkavad ravi või abi saama nende lähedalt.

Narkomaania on endiselt tõsine probleem laste seas. Noored on narkootikumidele altimad ning 2003 aastal tõuseb meedia huviorbiiti mitu selleteemalist läbiviidud uuringut. Numbrid ja faktid, mis nendest uuringutest selguvad on katastroofilised ning panevad nii lapsevanemad kui kooli väga abitusse olukorda. Mida siis teha, kui

koolides kogu klass on juba kanepit tõmmanud ning noorte mõtetes narkootikumid mida ei süstita kahjulikud pole?

2003. aastal räägitakse ka seadusliku baasi muutmisest seoses narkomaanide ja narkootikumidega. Räägitakse karistusseadustiku muutmisest, mis lubaks narkoärikatele määrata narkootikumidega hangeldamise eest eluaegseid vanglakaristusi. See on tähtis samm, kuid selle tõhususes kahtlevad juristid. Tippjuristide hinnangul leevendavad karistusseadustiku muudatustega narkokuritegude korral kehtestatud rängad karistused küll rahva õiglusjanu, kuid ei tekita siiski hirmu diilerites ega vähenda uimastite levikut.